

Janko Mlakar:

Moja letošnja trenaža

Imel sem v načrtu daljšo turo onkraj meje. Nabavil sem si potrebne zemljevide, kupil novo beležnico in zapisal v njo vse podatke glede poti, določil koče, v katerih sem hotel prenočiti, in gore, katere sem se namenil »premagati«; slednjič sem si zagotovil tudi spremljevalca. Lotiti se mi je bilo samo še trenaže.

Nerodno je, če izpostaviš belo mestno kožo ultravioletnim žarkom na ledenikih; nerodno je, če po dvanajst- ali večurni hoji drugo jutro stopiš na noge, pa se ti zdi, kakor bi imel proteze; nerodno je, če se sezuješ, pa vidiš, da so podplati, peta in prsti okrašeni z žulji; nerodno je . . . no, še marsikaj je nerodno, če se odpraviš netreniran na daljšo turo. Zato sem pridno treniral: hodil sem se solnčit in kopat v Soro pri Gorenji vasi, zaradi treninga čez Šmarno Goro, čez Sv. Katarino, čez Škofjo Loko. Nato sem se pa lotil prve večdnevne ture.

Na praznik sv. Trojice sem jo ubral čez Kranj v Predoslje. Tam sem se ustavil pri gospodu kaplanu, da bi mi dal kake podatke glede Storžiča. Seveda mi jih je dal, poleg tega pa še nasvet, naj ne hodim po trdi cesti čez Preddvor v Trstenik, ampak po bližnjici, ki mi okrajša pot za »debelo« uro.

Ako bi bil naprej vedel, kakšna bo ta »bližnjica«, bi se bil Predoslja ognil v velikem loku.

»V Tatincu pojdite čez most, potem pa ne morete več izgrešiti,« mi je rekel prijazni gospod; pozabil pa je povedati, čez kateri most naj grem. Ta pozabljivost me je stala poldrugo uro beganja po gozdovih med Tatincem in Trstenikom. Po cesti čez Preddvor bi bil hodil dve »debeli« uri, tako sem pa porabil štiri »suhe«. Tolikrat sem že nasedel zaradi »bližnjic«, pa me še ni izmodrilo.

G. dr. Arnejec, župnik v Trsteniku, me je jako prijazno sprejel; pokazal mi je tudi, kje se gre na Storžič, da bi naslednje jutro ne tratil z iskanjem »vstopa«. Moje skromno mnenje je, da bi se tja pod cerkev na cesto kaj lepo podala kaka napisna tabla, ki bi tujcu pokazala, kje se krene s ceste na Povlje in od tod na Storžič. Kranjska podružnica SPD bi si zasluge v veliki meri pomnožila, če bi tako tablico postavila.

Krasni večer je obetal lepo jutro, zato sem bil nekoliko prese-nečen, ko sem drugo jutro videl, da je Storžič potegnil kučmo prav čez ušesa. Ker pa se mi je šlo v prvi vrsti za trenažo, me ta okoliščina ni dosti motila.

Nekoliko nad Javornikovo kočo me je zajela megla. Bila je tako gosta, da sem videl le kakih deset metrov daleč. Zato sem se skoraj ustrašil, ko se je iz megle oglasilo: »Imate kaj cigaret za prodati?«

Začuden se oziram okrog, da bi videl, kdo me ima za trafikanta, in zagledam na bližnji skali pastirja. Bil sem skoraj nekoliko nevoljen. Planinci vendar nismo krošnjariji, da bi po planinah prodajali robo. Pa celo: Pastir in — cigareta, ali ni to smešno? Vidi se, da idila in poezija tudi v gorah vedno bolj gineta.

Ko sem mu povedal, da sploh ne kadim, me je vprašal, če sem kaj videl njegove ovce. Lep pastir! Najprej so mu mar cigarete, potem šele ovce.

Na vrhu se nisem dolgo mudil. Videl nisem tam drugega kakor lepo, prazno škatlo. V nji sem našel koščice od suhih češpelj in nekaj škarte, kakor štaniolpapir, čike (od cigaret) itd. To se mi zdi jako hvalevredno, da skrbi lokalno SPD tako lepo za snago na Storžiču, ko je celo na vrhu postavilo posodo za odpadke. Prav tako lepo je pa tudi od planincev, da so spoznali njen namen; kajti posoda je na las podobna škatli za knjigo. Ali bi ne bilo lepo, če bi tudi druge podružnice SPD tako poskrbele za snago na planinah? Potem bi ne bili nekateri zelo obiskovani vrhovi kar posejani z razno nelepo navlako. Morebiti bi se tudi kože in ovce navadile...

Na Storžiču sem jako pogrešal knjige, ker spadam med tiste, ki se radi vanjo zapišejo. Sploh je več naših imenitnejših vrhov brez vpisnih knjig. Pravijo, da nekateri obiskovalci gora radi odnašajo take knjige, da jih doma ali pa že tudi med potjo porabijo za svoje zasebne namene. Zategadelj se mi zdi, da bi bilo previdneje, če bi bila knjiga v izhodišču ture, kjer bi jo planinci dobili, jo nesli na vrh, se tam vpisali in jo potem zopet izročili v izhodišču. Tako pa je uboga knjiga na vrhu sama sebi prepuščena in vsem neprilikam izpostavljena. —

S Storžiča sem jo mahnil proti Trziču. Ko sem prišel iz megle, sem imel jako lep razgled na oblake, ki so zalivali izsušeno polje, menda od Kranja noter do Žirovnice. Jaz sem prišel v vedrem prav do idilične vasi Lom. Tu sem zasledil v cerkvi veliko znamenitost, ki je pa — seveda — ne najdeš nikjer v slovenski likovni umetnostni zgodovini omenjene. To je prižnica. Ker je v cerkvi bolj tesno za prostor, jo vselej po pridigi potisnejo v žagrad, tako da ostane viden samo še prednji del. Mislim, da je to edinstvena umetnina, če ne na celem svetu, pa vsaj v Dravski banovini.

Na poti v Trzič sta se mi pridružila dva dijaka, ki sta se oči-vidno pohujševala nad mojim dežnikom. Zdelo se jima je za malo, da sem šel nad Storžič z dežnikom. Zato sem jima pojasnil, da je to navadna turistovska palica, na katero je pritrjena dežnikova streha. Po tem pojasnilu sta postala zopet živahna in v prijetnih ter spodbudnih pogovorih nam je pot do Trziča hitro minila.

Naslednje jutro sem šel čez Pirmance na Kofce. Zares krasna pot! Sprva nekoliko strmine, potem pa skoraj vedno po ravnem, z lepim pogledom na vse strani. Če med potjo rad počivaš, ne prideš nikamor naprej. Lepa, košata drevesa te kar vlečejo v senco, solnčne, mehke zelenice pa na sonce. Jaz se seveda nisem nikjer mudil, ker sem bil — na trenazi. Samo na Kofcah sem nekoliko založil, ker sem vedel, da potem pred večerom ne pridem do nikakega odteševanja več.

S Kofc sem jo mahnil proti Velikemu Vrh. Pri »Domu« ni nikakih tablic, ki bi te poučile, kam moraš kreniti, če hočeš na Veliki Vrh, na Kladvo ali kam drugam. To se mi zdi jako pametno, ker je tako preskrbljeno za trenazo, hočeš ali nočeš. Zgodi se namreč lahko, da uhvatiš napačno stezo in markacijo, zlasti v megli, in zapaziš šele visoko nad planino, da greš tja, kamor nisi namenjen. Potem moraš nazaj in si kolikor toliko treniran za nameravano turo.

Jaz sem s pomočjo nekega pastirja hitro brez nepotrebne iskanja našel pravo pot, ki me je zložno pripeljala do cilja. Razgled z Velikega Vrha je jako lep, zlasti kadar je jasno. Posebno razločno sem videl Blejsko jezero. Gotovo je bilo takrat valovito, ker se je barva gladine venomer spreminjala.

Z Velikega Vrha sem bil namenjen do Košutice in na Ljubeljsko cesto. Na zemljevidu sem videl stezo zaznamovano, pa samo na zemljevidu. Navzlic temu v naravi nisem mogel nikjer zaslediti markacije. Šel sem tako dolgo po grebenu, dokler ni postal tako raztrgan, da bi moral po njem plezati. Ker pa sem imel nedeljske hlače in sem bil torej opremljen samo za hojo po dveh, se spustim po strmem pobočju navzdol v upanju, da bom bolj spodaj prišel na stezo. Pa upanje me je varalo. Spustil sem se precej globoko, skoraj do prvih skokov, pa zastoj: steze ni bilo nikjer. Kazalo mi ni drugega, kakor da sem šel zopet na greben. Tu preiščem še enkrat skrbno vse skale, če se kje ne skriva kakšna sramežljiva markacija (po zemljevidu soditi, bi se morala), pa nikjer ni bilo najmanjšega znamenja, da bi bil kdo todi markiral.

Pogledam v dolino. Pod menoj se je v žarečem solncu svetlikala pot, od časa do časa izginjala v gozdu, se potem zopet prikazala na zeleni jasi ter se tako lepo počasi vila proti Ljubeljski cesti. Do nje

Storžič Foto Janko Skerlep

bi bil imel najzložnejše, če bi bil šel nazaj na Veliki Vrh, od tod pa čez Kofce. Vso to pot sem imel pred seboj kakor na dlani. Pa mi ni dišala. Udaril sem jo kar naravnost navzdol po strmem, z zelenimi blazinicami poraslem pobočju. Tu sem jako pogrešal cepina.

»Kaj — cepin?« se bo morda kdo začudil.

Da, cepin. Vem, da je dandanes moderno hoditi po gorah z golimi rokami; pripravno pa ni. Navzgor ali v steni, kjer potrebuješ obe roki, palico pač lahko pogrešaš ali ti je pa celo napoti, navzdol imam pa jaz jako rad cepin, naj si bo strmina zelena ali snežena. Zdi se mi, kakor bi imel poleg dveh navadnih še eno daljšo roko.

Na pobočju Velikega Vrha sem sicer imel dežnik, bil je pa nekoliko prekratek. Poleg tega sem bil obut v tiste čevlje, ki je o njih rekel vodnik v Zermattu, da so za drsanje na ledu, ne pa za gore. Zato sem rajši šel v skalovje, kjerkoli so bila zelena tla prestrma in zavoljo žgočega solnca preveč spolzka. Tu pa so bile nedeljske hlače v veliki nevarnosti; zato sem jih slekel in spravil v nahrbtnik. Kopalne hlače, ki sem potem v njih hodil, res niso za skalo posebno pripravne, pa jih tudi ni tako škoda kakor nedeljskih. Da sem storil prav, je pokazala bližnja prihodnost.

Po mnogih premaganih težkočah sem slednjic prišel v strugo hudournika, ki vodi naravnost do dna. Sicer se mi ni zdela posebno zložna, vendar sem je bil vesel, ker sem videl, da mi je odprta pot v dolino. Spotil sem se pa prav pošteno, preden sem prišel do potoka poleg ceste. Tudi koža je nekoliko trpela, najbolj pa hlače. Spredaj so bile sicer cele, zadaj pa take... no, take kakor tiste mreže na oknih kakega turškega harema. Sedem na bližnje bruno in poiščem šivalno pripravo. S šivanjem sem pa kmalu nehal. Ako bi bil namreč vse luknje skupaj stisnil (krp nisem imel), bi se bila prostornina hlač zmanjšala pod namenjeno vsebino. Zato sem popravil šivanje in odšel v nedeljskih po cesti naprej. Poprej sem se pa še enkrat ozrl na »preplezano« pobočje in v svojo veliko zadovoljnost ugotovil, da sem izvršil »prvenstveno« turo skozi južno »steno« Velikega Vrha, in to sam, brez vrvi, klinov in drugih kovaških pripomočkov.

Na Ljubeljski cesti sem dobro pazil, kdaj mi kaka tablica pokaže pot do Roblekovega Doma. In res, kmalu zagledam onkraj velike žage na neki hiši kažipot. Na njem je bilo zapisano, da imam do prenočišča še tri ure. Bil sem prijetno iznenaden, ker sem pričakoval pet ur. Pa jih je bilo še več...

Pot do Prevala ni najlepša; to mi bo vsak, ki je tod hodil, rad potrdil. Toda jaz se nad tem nisem nič spotikal; vznevoljila pa me je pomanjkljiva markacija. Prispel sem na neko razpotje. Na desni je stala kraj jase drvarska koč. Tla so bila na vse strani shojena. Markacije pa nikjer več. Nekoliko časa sem se držal še kolovoza, pa sem kmalu spoznal, da sem na napačni poti. Grem torej nazaj in se oziram po jasi. Sredi nje zapazim več precej velikih skal, pripravnih za markiranja; znamenja pa nikjer, niti najmanjšega. Navzlic temu se povzpnem do tja, kjer se zopet začinja gozd in pridem na prav lepo pot, obenem pa zagledam tudi na bližnjem drevesu markacijo.

Ako bi bil imel takrat dotičnega, ki je to pot zaznamoval, pred seboj, bi ga bil poučil, kako je treba na razpotjih markirati, namreč tako, da se od zadnjega znamenja lahko vidi že prvo na novi poti. Tako sem se samo jezil in šel naprej. Sicer se mi je jeza kmalu ohladila, ker sem videl, da je mož spoznal svojo krivdo in jo skušal po najboljših močeh popraviti. Od tam naprej je namreč zaznamoval skoraj vsako tretjo drevo, to pa izmenoma na desni in levi, tako da lahko gledaš znamenja, s katerim očesom hočeš. Blizu Prevala je markacija zopet izginila, kar je pa čisto umevno, ker v bližini planin to delo — prevzamejo krave.

Jaz rad povprašujem na potu, kako daleč imam še do cilja, in uživam pri tem veliko veselje, ker nikdar dva ne povesta enako. Tudi na Prevalu sta se pastir in planšarica prepirala, ko sem vprašal, kako daleč je še do Roblekovega Doma. Pastir je bil za poldrugo uro, planšarica pa za dobri dve uri. Slednjič sta se zedinila v tem, da bom s »prvega roba« že zagledal Dom. Pa sem prehodil tisti dan precej »robov«, zagledal sem pa Dom šele, ko sem v temi iskal kljuko.

Pota na Begunjščici so namreč nekaj prav posebnega. Hodiš nekaj časa po lepi stezi, pa ti kar naenkrat zmanjka obojega, markacij in steze. Zaradi tega se nikar ne vznemirjaj! Zlezi nekoliko navzgor ali se pa podrični navzdol, pa si zopet na drugi, prav tako skrbno zaznamenovani stezi. Na ta način se lahko seznaniš z vsem pobočjem Begunjščice in si v veliki meri razširiš svoje duševno obzorje. Jaz sem se tam gori izvrstno strenal, ne samo v nogah, marveč tudi v drugih telesnih delih, ki niso ustvarjeni za hojo. No, ker je tam trava mehka ko baržun, se mojim nedeljskim hlačam ni prav nič poznalo, da so včasih zdrčale z ene steze na drugo. Skratka, ne planšarica ne pastir nista imela prav; kajti do Roblekovega Doma sem porabil debele tri ure...

Naslednje jutro sem bil ob petih že na vrhu Begunjščice. Proti Ljubljani je bilo precej svetlo; tembolj je bilo zabasano proti Triglavu, zlasti pa na severu. Držalo se je tako, kakor bi se hotelo vsak hip vsuti iz oblakov. Zato se nisem dolgo mudil z razgledovanjem, marveč sem se kmalu obrnil navzdol. Bil sem še na grebenu, ko mi naenkrat spodrsne. Ujel sem se z desnico, a v istem hipu zaslišim, kako je nekaj v zapestju krehnilo. Pogledam roko in vidim, da je dobila popolnoma novo zunanost: bila je nekoliko zasukana in vsa otekla. Takoj sem spoznal, da sem si jo zlomil.

Foto Janko Skerlep
Veliki Vrh (Košuta)

Prva misel je bila ta, da sem se ponesrečil. Potem sem pa sklepal dalje: »Če sem se ponesrečil, imam pravico do rešilne ekspedicije, ko plačujem v rešilni fond. Kaj naj storim? Ali naj čakam, da me pogreše in me pridejo iskat? Ali naj jim grem sam naznanit, kje naj me iščejo? Najpripravneje bi bilo, če sedem in čakam, kaj bo. Toda, kaj pa, če me bo dež?«

Tega sem se pa zbal in ucvrl sem jo navzdol. Kmalu srečam dva kmečka fanta. »Morda sta ta dva naredila tečaj za prvo pomoč v sili,« si mislim in jima povem svojo nezgodo. Prvi pogleda roko, ki sem mu jo pomolil pod nos, in pravi: »Da, zlomljena je. Pa nikar je ne nosite navzdol obrnjeno, ampak jo denite rajši v robec in obesite krog vratu, da vam še bolj ne zateče.« Drugi je bolj razumljivo govoril. Nasvetoval mi je, naj grem v kaznilnico, kjer mi jo bodo obvezali.

Misel, roko dati v robec in jo »obesiti krog vratu«, se mi je zdela pametna; žal, da je bila zame neizvedljiva, ker nisem imel — robca. Dr. Krek je pri neki priliki rekel, da ima prijatelja, ki nima »smrkavca«. Pa jaz nisem bil tisti prijatelj, ki je mislil, da to, kar je še v nosu odveč, ne spada v žep. Vzel sem bil s seboj celo tri »smrkavce«. Na enega sem sedel na Storžiču, da bi nedeljskih ne pomazal, in sem ga seveda tam pustil. Drugi je iz istega vzroka ostal na Velikem Vrhu — vidi se, da še nisem navajen v lepih hlačah hoditi po gorah! Tretjega sem pa zabasal za pas pri kopalnih hlačah, a se mi je pri plezanju čez »južno steno« izmuznil. — Ker torej nisem imel robca, sem vtaknil roko za srajco in se napotil proti kaznilnici po »prvo pomoč v sili«. Cvril sem jo pa navzdol tako, da sem popolnoma pozabil, da imam pravico do rešilne ekspedicije.

V Begunjah so me v kaznilnici prijazno sprejeli in sestra Aleksandra mi je prav strokovnjaško obvezala roko. Nato sem odšel počasi proti Lescam. Najrajši bi se bil odpeljal v Ljubljano z brzim, pa sem bil že prepozen. Za potniški vlak sem pa imel časa več ko preveč. Zato sem hodil počasi po trdi cesti in obujal davne spomine.

Takoj pred vrati kaznilnice sem se spomnil, kako sem kot dijak čakal tam z vozom na brezniškega župnika. Pa je prišel kaznilniški paznik ter mi prinesel hlebec kruha in maselec vina.

»Danes si pa ti prišel po gospoda? Tone gotovo mlati,« rekel mi je pokroviteljsko in potapljal Luco po vratu.

»Da, danes sem pa jaz prišel,« odvrnil sem s tihim zadovoljstvom, da me je imel za »malega« hlapca.

Toda, kaj naj storim s kruhom in z vinom? Bilo je šele po kosilu, vino mi pa tudi ni dišalo. »Čakaj, Luca,« si zmislím, »danes boš pa abstinenco prelomila.« Namočil sem kruh z vinom in kobilica ga je z največjim tekom pospravila. Ko sva se potem z župnikom vozila proti domu, je bila tako na hopsasa razpoložena, da se je gospod kar čudil. Jaz se nisem. Luca je pa od tistega dne bila vdana pijači. Kadar sem ji prinesel suhega kruha, mi je vselej nekoliko pomežiknila, češ, z vinom je boljši.

Lesce so bile vse v zastavah. Radoveden vprašam očanca, ki sem ga srečal na klanecu, čemu vise zastave.

»Kaj visi?«

»Zastave, in čemu?«

»Zastave, seveda so zastave. Kaj bodo pa drugega ko zastave.«

»Pa čemu vise? To bi rad vedel.«

»Seveda vise, saj jih vidite,« pojasnil mi je in se odgugal dalje. Šele na kolodvoru mi je mlad uslužbenec delavec pojasnil, da vise zastave na čast nekim gospodom, ki so prišli na Bled.

Ko sem tako lepo zložno na klopi čakal na vlak, sem po temeljitem premišljevanju prišel do zaključka, da smo Slovenci jako vljuden narod, oziroma pleme, zlasti pa še Ljubljančani. Če se le kak »mili gost« prikaže v naše lepo mesto, pride takoj ukaz: »Zastave ven, občinstvo na kolodvor k sprejemu, plemenske dame v plemenski obleki, šolska mladež naj dela špalir, maha z zastavicami in vzklika predpisane vzklike!« In jaz? Jaz sem bil že večkrat v kakem mestu »mili gost«, pa nisem bil nikjer deležen takega sprejema, kakor jih prirejamo Ljubljančani. —

Ko sem sedel z obvezano roko v vlak, sem se veselil, da bom vzbujal pozornost; pa se nihče niti zmenil ni zame. No, pa to sem lahko prebolel. Kar me pa še danes boli, ni zlomljena roka, marveč žalostno dejstvo, da se moje ponesrečenje ni nikjer v časnikih omenilo, niti v »Plan. Vestniku« ne. Seveda, če bi bil obsedel tam gori na Begunjščici in počakal rešilne ekspedicije, bi bili povsod o tem pisali. Sicer sem pa navajen, da me poročevalci ignorirajo. Zato se družabnih prireditev navadno več ne udeležujem. Svoje dni sem pa jako rad hodil, takole na primer k pogrebom, zlasti k tistim, ki so jih v časopisih opisali. Vedno sem upal, da bom drugi dan bral: »Med drugimi smo opazili tudi g. profesorja Mlakarja« itd. Pa me niso nikdar »opazili«. Zato ne hodim več za pogrebi. Niti za svojim ne pojdem, ker sem prepričan, da bi me tudi v tem slučaju ne opazili.

Bil sem tudi priden obiskovalec koncertov. Danes nisem več. Ko sem se udeležil nekega dobrodelnega koncerta, sem kupil vstopnico za tri kovače in sedel v drugo vrsto, da bi me »opazili«. Bil sem v najbližji soseščini svojega tovariša g. dr. Desničnika, ki mi je zaupno povedal, da bi bil rajši doma ostal. Ker so mu pa poslali vstopnico zastoj s prošnjo, naj »počasti koncert s svojo navzočnostjo«, je moral priti. Tudi to pot me nihče ni »opazil«. Dr. Desničnik je bil med naštetimi; jaz, ki sem dal tri kovače za vstopnico, pa med »drugimi«. Od takrat naprej poslušam koncerte v copatah pri radiju.

Tiste dni, ko sem hodil po Ljubljani z desnico v mavcu, bi bil prav rad imel, da bi me vsi, tudi znanci in prijatelji, prezrli. V bolnišnici so me gospodje zdravniki prav ljubeznivo sprejeli. Ker so mi rekli, da me bodo čez kako uro v delo vzeli, sem se šel najprej brit, potem sem se sprehajal po parku med paviljoni. Tu se spomnim, da je na infekcijskem oddelku neka moja učenka iz polpreteklega časa. Grem torej vprašat, kako ji gre. Sestra mi je povedala, da je že iz nevarnosti in da lahko z njo govorim.

»Vas bo jako vesela,« je dejala in šla Veri povedat, kdo jo pod oknom čaka.

In bila je res vesela . . .

Ker sem bil tisto popoldne jako vreden in potreben sočutja, sem upal, da ga bom pri tako nežnem bitju, kakor je takale šestnajstletna deklica, tudi našel. Vera je stala pri oknu, jaz pa za ograjo.

»Kako je, Vera? Ali pojdeš kmalu domov?«

»Počutim se že precej dobro. Pravijo pa, da bom morala še nekaj tednov tu ostati. Kaj ste si pa vi naredili na roki?«

»Zlomil sem si jo na Begunjščici. Sedaj pa čakam, da mi jo bodo uravnali.«

»Zlomili ste si si jo, pa na Begunjščici?« se je sladko zasmejala; »oh, kako vam privoščim, vi ne veste, kako vam privoščim . . .«

Pa to je bil šele začetek.

Ker je v bolnišnici rentgen stavkal, sem se šel v Leonišče fotografirat. Dr. Hebein mi je pokazal razvito sliko in rekel kratko: »Nič posebnega! Navadna fraktura radija, tale kost je pa dislocirana.« Po domače se to pravi, da sem si debelejšo kost zlomil, tanjšo pa spahnil. Dr. Breclj mi je obe uravnal, lepo z mavcem zadela; nato sem šel k seji finančnega odseka za evharistični shod. Topot so me pa »opazili«, najprej neki gospod, ki se ima za prijatelja:

»Kaj imaš pa na roki?«

»Zlomil sem si jo na Begunjščici.«

»Kaj, na Begunjščici?« In smejal se je tako sladko kakor, no, kakor Vera na oknu.

Jaz hodim rad razoglav in puščam navadno klobuk doma. Prve dni po nezgodi sem ga pa nosil v levici; zakaj, če bi bila prosta, bi bil morda prišel v kriminal, čeprav nisem nasilen človek . . .

Prosim! Iz Ilirske ulice, kjer stanujem, do Uršulinskega samostana je komaj četrt ure. Pa še nisem prišel skozi Zvezdo, ko sem bil že devetnajstkrat zaradi zlomljene roke ustavljen, vprašan in zasmehovan. Najlepše me je pa šele čakalo:

Prijatelju Lojzu sem obljubil, da ga bom obiskal v Poljčanah. Ker se mi je zdelo nerodno z obvezano roko potovati, sem rekel sestri, naj mu piše, da me ne bo. Omenila mu je tudi mojo nezgodo na Begunjščici. Štiri dni potem je bil že pri meni.

»Kaj te je pa prineslo v Ljubljano?« ga veselo pozdravim.

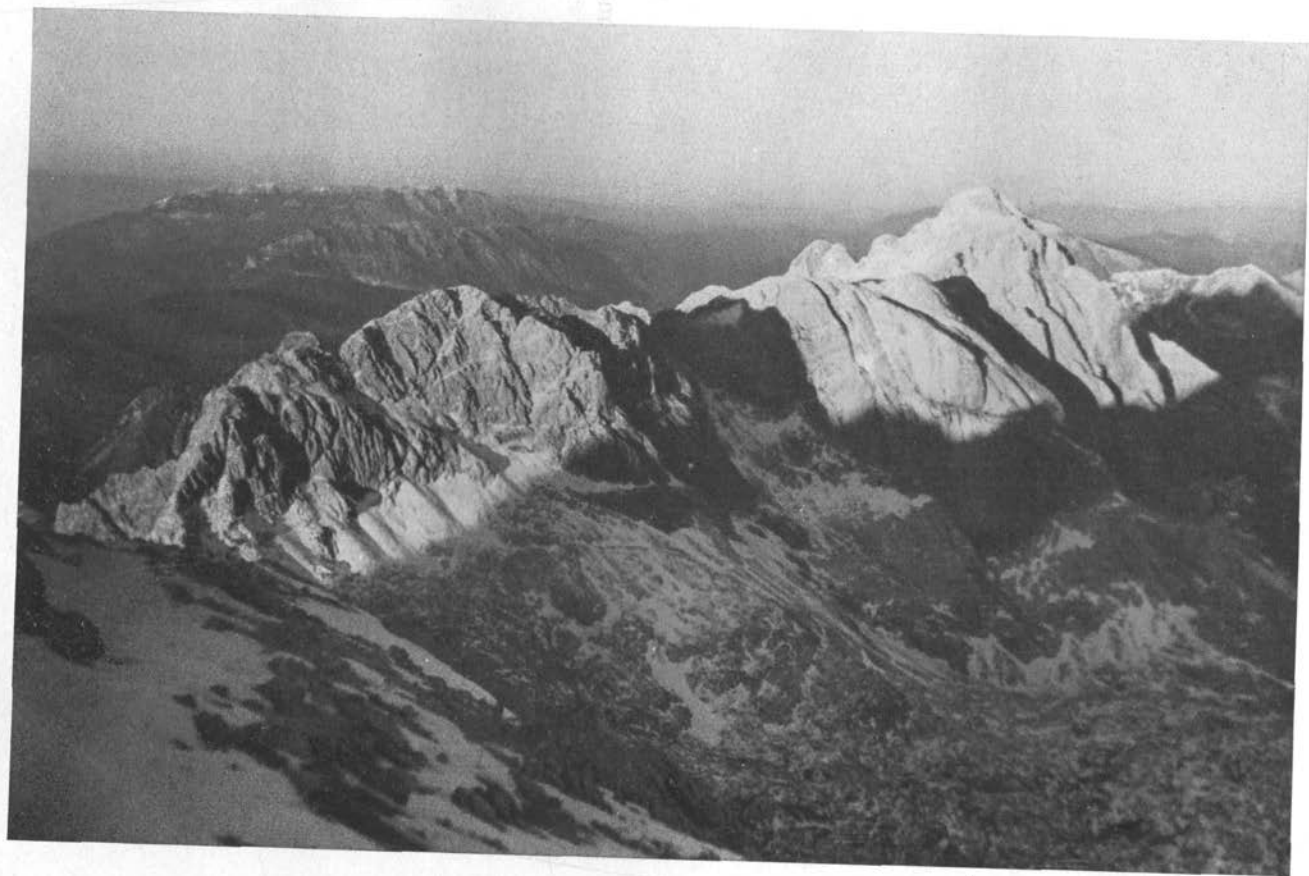
»Prišel sem se prepričat, če si se res ponesrečil. Veš, mislil sem, da si me «nafarbal». Sedaj pa vidim, da si si res roko zlomil.«

Videl sem, kako se mu je kamen odvalil od srca, da sem si »res roko zlomil«.

Prekvata trenaja!

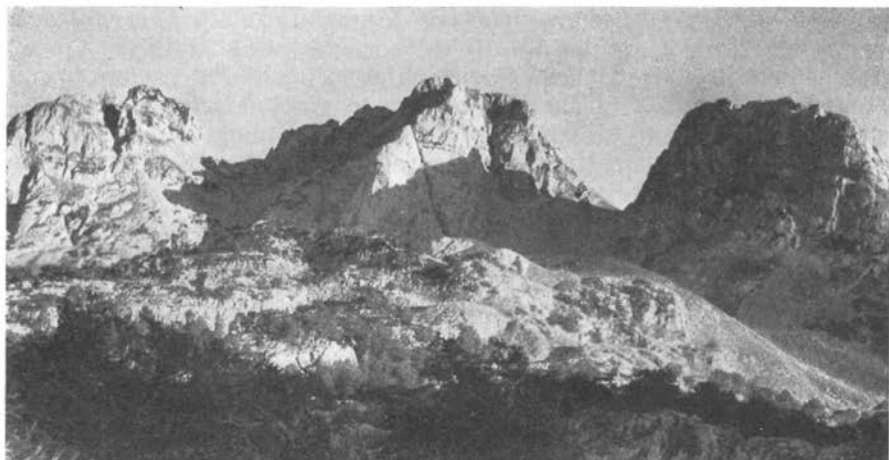

Osrednje Kamniške planine z Grintavca

Foto Cizelj

Skupina Sivadija v Prenju

Foto dr. A. Brilej

Dr. A. Brilej:

Dva dni na Prenj-Planini

Če kdo omeni Bosanske planine, si naš planinec predstavlja ravne ali mirno valovite, malo razčlenjene višine, ali z gozdi pokrite kope in glave. Taka slika ni prav točna. Tudi Bosna ima gorovja, ki presenetijo popotnika po plemeniti liniji vrhov in po veličastni lepoti svojih gorskih likov; ti, ponekod razsekani v stebre in piramide, kažejo tako mične oblike, da zadovoljijo in zadivijo tudi razvajeno oko.

Prenj-Planina je najbolj alpinska gorska skupina v Bosansko-Hercegovskem planinskem svetu. To ni moja trditev, to je že davno zapisal dr. Jovan Cvijić; naš učeni rojak označuje Prenj kot najbolj romantično planino Bosne in Hercegovine, češ da v mnogočem spominja na kršne visoke planote Salzkammerguta, Dachsteina in Totegebirge. —

Ta-le Prenj-Planina, o kateri lani nisem vedel več, nego da leži tam doli nekje v Bosni, je bila zame in bo tudi za vsakega drugega planinca, ki jo bo obiskal, prav prijetno presenečenje in kar lepo doživetje.

Na Bosno in njene gore me je opozorila letos poleti lična knjiga: »Kroz planine Bosne i Hercegovine«, ki so jo izdala »Planinska društva Bosne in Hercegovine«, uredil jo je inž. Popović Jovo. — Knjiga je vodnik, kakršnega smo že dolgo pogrešali in ki je sedaj namah odprl planincem pogled v to lepo in zanimivo pokrajino. V poglavju o Prenju je več slik, ki vzbudé pozornost: smeli liki Otiša in Zelenih Glavic takoj prijetno zburkajo notranjost planinca in mu rodé željo, da bi se kar takoj odpravil na te lepo oblikovane vrhove. Vsaj meni se je zgodilo tako, ko sem prebiral poglavje o Prenju v

bosanskem vodniku. Radovednost me je gnala še dalje: prečital sem si v razpravi dr. J. Cvijića »Morfološke in glacijalne studije iz Bosne, Hercegovine in Črne Gore« oddelek, kjer ta učenjak z geološkega in geografskega vidika razčlenjuje to gorsko gmoto. In malo, pa prav malo sem pobrskal tudi v botaničnih knjigah Luja Adamovića in zlasti Becka v. Managette, ki sta napisala zelo lepe in za nas lajike hudo temeljite razprave o rožicah, ki cveto tam doli v Bosni — zlati.

Tako opremljen in pripravljen sem odpotoval letos koncem poletja na kongres Zveze Jugoslovanskih Planinskih Društev v Dubrovniku. Ves čas, ko smo tam premlevali društvene zadeve, mi je hodila po glavi Prenj-Planina. Misel na njo me ni zapuščala niti takrat, ko

Konjic: Most

Foto dr. A. Brilej

sem se kopal v toplem morju ob otoku Lokrumu in mi je solnce vžigalo v žile južno lenobnost in mehkobnost, ki tako rada prevzame človeka v onih zapeljivih krajih ob našem Jadranu in ga uspava v sladko brezdelnost.

Nekega lepega septembrskega večera, ko je bilo slovo od Dubrovnika najtežje, sem se siloma iztrgal in se s skromnim bosanskim hlaponom, ki se zadovoljuje z ozkotirno cesto, odpeljal navzgor proti Mostarju.

Bila je še noč, ko sem zapustil vlak v Konjicu, lepem mestu ob zeleni Neretvi. Oddahnil sem se od dolge vožnje v tesnem vagonu, kjer sem bil v gneči med mornarji-dopustniki preživel osem vročih ur, in z užitkom sem zadihal sveži zrak, ki ga je prinašal vetrič doli s Prenj-Planine. V hotelu nasproti kolodvora sem dolgo budil lastnika. Končno se je prikazal pri oknu I. nadstropja in mi je čemerno naznanil, da so vse sobe zasedene.

Bilo je okrog tretje ure zjutraj, v početku septembra. Kdo bi hodil spat, ko se bo v eni uri zdanilo? In ko nimaš kam! V kuhinji sva se z gostilničarjem pogodila, da mi bo spravil prtijago. Medtem,

ko sem natikal okovanke in se pričó njega levil iz meščana v turista, mi je pripovedoval, da domačini ne posečajo radi gora, pač pa pogosto prihajajo »Sarajlije¹«, zlasti »Priateljji prirode«, ki imajo v gorovju kar dve koči.

Ker sem nameraval ta dan prenočiti v koči »Pri Jezercu« (1700 m), sem se po nasvetu gostilničarja oglasil v sosednji kavarni Bećir Begića, ki hrani ključ planinske postojanke. Družba zaspanih železničarjev je posedala pri mizah, na steni je visela pokrajinska slika iz Prenj-Planine: predstavljala je potok Šistico, izliv Boračkega jezera, ko se v šumovitem slapu meče 26 m globoko Neretvi v naročje. Izpil sem dve čašici dišeče črne kave — samo en dinar velja ta dobrota v Bosni — in čakal na gospodarja, ki bi moral po zatrdilu natarkarja priti takoj, da mi izroči ključe.

Medtem se je zdanilo, ura je bila pol petih, kafedžije še vedno ni bilo od nikoder. Poizvedel sem, kje stanuje, in sem se skozi speči Konjic odpravil, da ga poiščem. Pot me je vodila čez kameniti most, častitljiv preostanek iz davnih časov, ki se v slikoviti vijugi boči nad Neretvo. V cerkvi onstran Neretve je zvonilo k zornicam; na tej strani reke pa je visoko na vitkem minaretu s tenkim glasom prepeval mujezin svoj »Alah il Alah — Dva sveta!«

Pridružil se mi je neki komšija, ki je ves drhtel od mraza, in mi je kazal pot. Besede so se mu trgale iz ust sunkoma, v gostih skupinah, kakor da jih mrzlica iztresa iz njega. Tako nalezljivo je drgetal možakar, da sem naenkrat opazil, kako tudi meni od mraza šklepečejo zobje. Tudi ta stric me je kmalu zapustil.

Ko sem potem sam iskal v ozkih, zavitih ulicah kafedžijo, sem zašel na neko zasebno dvorišče in vzbudil ogorčenje pri ženskih stanovalcih, ki so z lesenega balkona z jeznimi očmi pobliskavale name izpod temnih, v naglici nataktnjenih ferédž². Nekaj časa sem še motovilil po nekih vrtovih in dvoriščih, preden sem našel stanovanje Bećir Begića. Izgovarjal se je, da ga je vso ljubo noč bolel zob in da je zato težko vstal ob tako zgodnji uri.

Drugič sem si to jutro privezal dušo s črno kavo; topot sem jo pil v družbi občinskega stražarja pri Ahmedu Alagiću, ki ima tam blizu »kavótočje in čajdinicu«. Končno sem pa le dobil ključe, založil zanje 20 Din in plačal že kar naprej 5 Din na račun prenočišča ter odrinil po široki cesti ob Neretvi, ki pri Konjicu v velikem loku priteka od jugovzhoda. Medpotoma sem ogledoval vrhove Prenj-Planine, ki jim je jutranje solnce že ožarjalo temena. Že odtod so se kazali prav lepo oblikovani vršaci, stožci, kope in stebri, ki so s slikovitimi liki vabili v svoje kraljestvo.

Vedno po beli cesti, ki se je v ključih dvigala med rodovitnimi polji koruze in med vinogradi, sem koračil dalje. Srečaval sem domačine v značilnih volnenih oblekah, z opankami na nogah; mezge in vole, otovorjene z grozdem, s slivami in poljskimi pridelki, so gonili proti Konjicu. Kmetje nosijo v teh krajih čudna pokrivala, ki najbolj sličijo železničarskim čepicam, tako da sem jih v početku res

¹ Sarajevčani.

² ferédža, pajčolan, s katerim si mohamedanke zakrivajo obraz.

smatral za železniške uslužbence. Šele kasneje gori mi je neki komšija pojasnil, da je tako »kod njih običaj«. Razložil mi je tudi imena gora, ki so se kazale na obzorju: obli vrh Velike Kape, raztegnjeno Motiko, ki spominja nekoliko na Široko Peč v Martuljku, strmi Otiš, ki s svojim poševnim slemenom najbolj privlači oko in pozornost, gromadasti Taraš, ki sliči Prisojniku, in končno vitki stožec Kantarja.

Na križišču mi je kažipot povedal, da vodi cesta naravnost v dolino Bjele; moja smer je zavijala strmo v levo navzgor proti Boračkemu jezeru. Belo-rdeče, okrogle značke so povečavale vtis domačnosti, ki ga je zbujala pokrajina sama po sebi; dejal bi, da sem nekje na Gorenjskem. Po strmih košenicah so pozvanjale krave, visoki

Foto dr. A. Brilej

Zanimivi stogi v pokrajini blizu vasi Borci

vrhovi so gledali izza gozdnatega sredogorja. Močni borovci z ravnimi krošnjami so stali med pečinami in skalnimi stebri. Le zategla pesem, ki jo je v neskončnih ponovitvah prepevala nekje visoko gori v brdu nevidna pastirica, me je spomnila, da nisem doma. V strmi bližnjici sem rezal ključe, ki so se zvijali zamudno ob pobočju.

Pri tem pa sem po stari navadi nekoliko zašel in tako izgubil vso prednost, ki sem jo pridobil s krajšnico. Z vrha sem se razgledal: pod mano se je širila prostorna, skoraj ravna dolina, obdana z griči in naredko posejana s hišami in naselji: vas Borci. Krasni pašniki, na katerih so se sprehajale številne črede ovac, krav in konj, so pokrivali visoko planoto. —

Spustil sem se k največji skupini hiš v vasi Jažve, ki se je skrivala med gostim drevjem zorečih češpelj; ustavil sem se v gostilni Marjana Blaževića, ki so mi ga bili priporočili sarajevski planinci.

Pri črni kavi — že tretji ta dan — sem naprosil Marjana, čigar ime je nekam nenavadno za te kraje, naj mi preskrbi spremljevalca

za gore. Svetoval mi je, naj se obrnem na Lazo Lambića ali Toma Šuškovića v gornjem delu doline; eden ali drugi bo gotovo utegnili stopiti z menoj gori do Jezerca.

Po malone ravnem kolovozu sem odšel dalje. Srečaval sem orožnike in domačine, vsi so jahali na konjičih in z zanimanjem ogledovali nabrekli nahrbtnik, ki se je bahavo šopiril na mojih plečih. Zanimivo je, kako kmetje v teh krajih spravljajo seno: nalagajo ga v stoge kar na drevje, nizke gabre itd., ki jim nekoliko oklestijo in izravnavajo krošnje. Po pašnikih je cvetel podleseki in modri, bodičasti cveti ametistne možine so bili v skupinah razsejani med togo travo.

Šlo je že na deseto uro in vročina je jela pritiskati. Zapustil sem pot in poiskal dom Laze Lambića. — Našel sem ga na brdu onstran doline, kamor sem jo ves oznojen pripihal — zaman. Kajti tudi Lazo je — kakor onega strica doli v Konjicu — vso noč boled zob in se ni čutil dovolj razpoloženega, da bi šel z menoj na planine. Bil sem nekoliko zlovoljen nad to epidemijo zobobola, ki mi je ta dan že drugič hotela prekrizati načrt.

Poizvedel sem za hišo Toma Šuškovića in se odpravil k njemu. Dobil sem doma le ženo, uslužno, belo oblečeno kmetico lepih potez, ki je imela na glavi značilni robec v tri roglje, kakršne nosijo v Bosni poročene žene. — Poklicala je Toma; ta mi je bil takoj od vsega početka po godu: skromen, prijeten ter zgovoren človek, s katerim sva si postala v kratkem času skupnega bivanja skoraj prijatelja. Prinesel mi je polno kapo sliv, ki pa so bile še »ljute« (nezrele). Tomo je šel, da pokosi pred odhodom, jaz pa sem stopil kakšnih 50 korakov po cesti do roba višave, kjer se mi je prožil lep razgled.

Ne daleč od mene, komaj deset minut hoda, je stala v gozdu na robu planote kočja »Društva planinara u Bosni i Hercegovini«, malo, neoskrbovano zavetišče, ki ima prostora za kakšnih 15—20 oseb. V dolini, kakšnih 300 m pod menoj, je ležalo med temnimi gozdovi blede-zelena Boračko jezero. Ob jezeru se dobro vidi velika stavba: planinski dom »Prijatelja prirode«, ki ga je to društvo zgradilo v nadmorski višini 400 m tik ob Boračkem jezeru.

S hrepenenjem sem gledal lepo vodno gladino in silno me je mikalo, da bi se v njej okopal in ohladil od solčne pripeke. Doli bi bil hitro, le kakšne $\frac{3}{4}$ ure bi se spuščal po kameniti stezi; a misel na povratek v opoldanski vročini mi je pregnala poželenje po kopeli. Umaknil sem se rajši v senco in odtam opazoval s temnimi gozdi pokrito dolino Boračke Drage, ki se prične prav doli pri jezeru in se vleče navzgor pod glavne vrhove Prenja, gori pod Sivadijo (1922 m) in obokano kopo Osobca (2026 m). Gledal sem beli prod na jugovzhodni strani jezera, kamor Borački potok vztrajno nanaša pesek in zasiplje jezero. — Na nasprotnem koncu zapuščja jezero potok pod imenom Sistica, ki se kmalu nato skrrije v gozdovih in se vrže nižje doli v 26 m visokem slapu v Neretvo.

Boračko jezero in njega okolica spada gotovo k najlepšim kotičkom Prenja. Človeka bi mikalo, da bi se naselil tam doli ob njem za teden dni, se vozil v čolnu po njegovi mirni gladini, plaval v hladni vodi in posedal v smrečju na zelenem obrežju ter z naslado

pozabil v tem božanskem miru na vse »uradne zadeve«, ki nam »zdanje moré«.

Moj vodič Tomo Sarić, po domače Šušković³, me je okrog ene ure zbudil iz zamišljenosti nad lepotami Boračkega jezera. Pred odhodom sem moral posneti sliko njegove celokupne rodbine, ki je precej številna. K tej slavni ceremoniji se je zbralo vse, kar sliši na ime Sarić, od poglavarja rodbine do najmlajšega smrkavčka, ki ga je mati v tem slovesnem hipu napol nagega držala v naročju, vsega

Foto dr. A. Brilej

Koča »Prijatelja Prirode« pri Jezercu (1700 m), v ozadju skupina Zelenih Glavic

skupaj kakšnih deset oseb, ki so stale trdno in nepremično druga poleg druge in se držale kolikor mogoče slavnostno: motiv, ki ga je od srca vesel vsak ljubitelj fotograf-ske umetnosti.

Nato sva odrinila s Tomom in se kmalu potopila v stoletne, neprodorne šume Boračke Drage. Takih bukovih debel še nisem videl, dasi tudi pri nas n. pr. na Gorjancih in drugod nimamo baš slabih bukovih gozdov. Skozi te visoke krone nikdar ne prodre solčni žarek; zato je bilo v gozdu kljub zgodnjim popoldanskim uram prijetno hladno, skoraj vlažno in napol mračno. Ob poti so ležali med drevjem velikanski, z mahom obrasli bolvani. Midva s Tomom sva vso pot preobračala skale in luščila mah z drevja, da bi našla kaj polžev za našega ljubljanskega profesorja, ki me je bil pred odhodom iz Ljubljane obupno rotil, naj mu vendar prinesem

kaj prenjških slinjevcev za njegovo zbirko. — Toda našla sva malo; kajti radi dolgotrajne suše so se mehkužci zarili globoko v zemljo in midva jim kar nisva mogla do živega. Zato sva ta in prihodnji dan napolnila komaj eno izmed deseterih vrečic, s katerimi naju je bil opremil naš profesor.

Parkrat sva srečala seljake, ki so gonili z nenavadnim tovorom obremenjene konje; živali so nosile velike košare ovčjega govna, ki

³ Šušković t. j. šuštravec, človek, ki ne more izgovarjati sičnikov. Tako mi je Tomo razložil svoj vzdevek; pripomnil je, da je moral imeti eden njegovih prednikov to hibo; kajti Tomo in njegov oče sta kar dobro obvladala sičnike.

ga skrbni gorjanci zbirajo v planinah in porabljaajo za gnojenje svojih bornih njivic.

Tomo dokaj dobro pozna grmičje in drevje; ves čas med hojo me je opozarjal na nove pojave; zlasti sem z zanimanjem ogledoval razne iglavce: »moliko« (Pinus peuce), ki mi je bila že dobra znanka z Rile Planine, dalje »smrč«, svetlo-sivi, gladko skorjasti borovec (Pinus leucodermis) in končno že bolj zgoraj pri prestopu na planoto nizko mlado drevesce, ki ga je Tomo označil kot omoriko, ono znamenito konifero, ki jo je odkril sloviti srbski botanik Pančić in ki zadivlja oko po svoji stasitosti in srebrnkasti barvi svojih iglic⁴.

Po triurni hoji sva zapustila Boračko Drago in prestopila na širne Prenjske »pode«. Takoj so me prevzeli visoko-gorski prizori, ki so se jeli odpirati na vseh straneh. Naravnost pred nama se je širil razsežen, drnast in škrapast svet, ki ga je ob robu zapiral okrogli vrh Osobca. Steza naju je vodila čez te »pode« skoraj vodoravno. Na levi so se dvigali trije mogočni, divji vrhovi: Sivadija in Prijevorac, vsak zase ogromna, težka, a po obliki zanimiva in privlačna gorska gmota. Ljudje so dali temu širokemu koritu primerno ime: Crno Polje. Hodila sva med skalnimi skladi in škrapami, ki so jih bile razbrzdale v pradavnih časih mogočne prirodne sile. Naenkrat smo naleteli v tej puščavi, kjer skoraj ni bilo zelenja, na ograjeno polje, kjer je bodro rastel — krompir. Še par korakov in ustavili smo se pri nizkih pastirskih kolibah, zloženih iz kamenja, kakršnega tu v obilici nudi okolica.

Med bohotnimi koprivami nas je vodila steza skozi borno naselje; kaka njivica s »kupusom« je poleg krompirja vse, kar pastirji pridelajo na tem svetu. Precej dolgo smo še hodili med strmimi vrhovi iz ene plitve kraške doline v drugo; tu pa tam smo korakali skozi bukovce gozdove, na skalovju pa so stali kakor stražniki temni bori »smolike«.

Pot se je vlekla. Še kakšni 2 uri smo nekoliko utrujeni sledili z zimskimi markacijami opremljeni stezi; končno smo vstopili v Vlasni Dol — podolgovato korito, ki ga je na desnici zapiral obli vrh Osobca in Borašnica, na levi pa podanki najvišjih Prenjskih vrhov: plemenita lika Otiša in Zelenih Glavic. Večerilo se je že, ko sva zagledala na obzorju stožčast vrh z nagnjeno glavo, ki je bil razrezan na vodoravne plasti. To je bil Taraš, pod katerim so »Prijetelji prirode« postavili svoje skromno zavetišče. Nekaj minut nato sva — s težavo — odstranila železni zapah in vstopila v koč, ki obstoji le iz enega prostora, kjer je skupno ležišče v dve nadstropji in štedilnik.

Bil sem pošteno izčrpan: bolj ko deveturna hoja od Konjica do Jezerca me je omajala v vlaku prebdena noč. — Komaj sem izpil čaj, sem se že zleknil na ležišču in tisti hip zaspal. — Čez kakšno uro me je zbudila glasna govornica: »Sarajlije« so sedeli okrog mize, večerjali z velikim tekom in se pri tem pogovarjali s Tomom. Ko smo

⁴ Kakor sem pozneje ugotovil, se je Tomo zmotil: dotično drevo ni bila omorika (Picea omorica Pančić), temveč tudi smrč (Pinus leucodermis). Omorike v Prenju sploh ni; ta lepi iglavec raste v vzhodni Bosni, na srbsko-bosanski meji pri Višegradu in drugod.

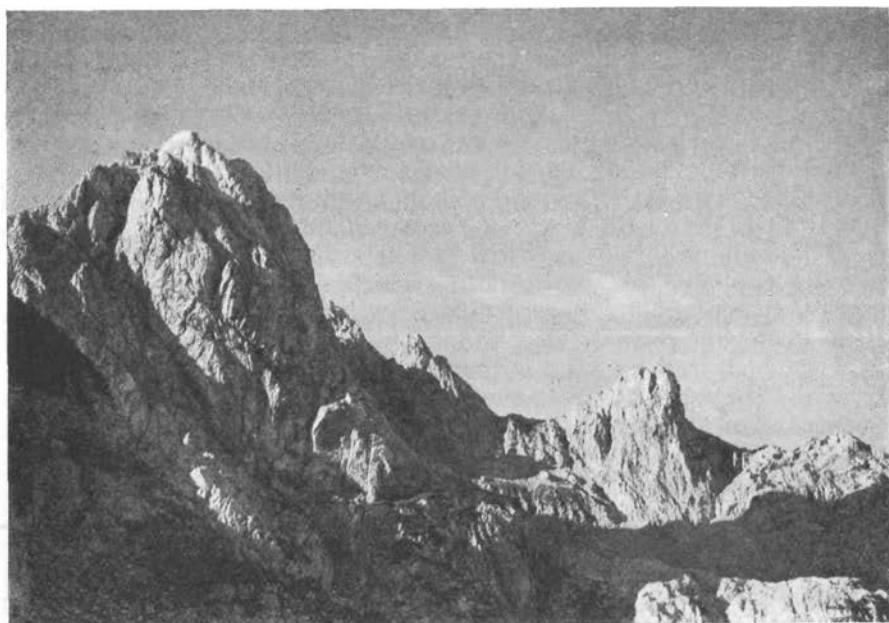

Foto dr. A. Brilej

Vrhunci Prenja (od leve Otiš, Zelene Glavice, Mali Otiš, Vjetrena Brda)

se pogledali malo natančneje, smo s presenečenjem ugotovili, da smo si znanci in da sta oba gospoda Slovenca iz Ljubljane; edino gospodična se je izkazala kot pristna »Sarajka«, ki pa je kar odlično razumela in govorila slovenski.

Tovariši so bili že nekaj dni v Prenju in so se ta dan vrnili s Poslušnika, šilastega, na Matterhorn spominjajočega zoba, ki so ga s precejšnjim trudom preplezali po južni strani. Prihodnji dan pa so si nameravali ogledati stene Otiša, kamor sem bil namenjen tudi jaz.

Po dobro prespani noči smo se zbudili prihodnje jutro čili in osveženi. Bil je lep, solnčen dan; že ob pol šestih smo zapustili koč; tam je ostala le gospodična, ki je plezarijo prejšnjega dne precej krepko čutila v razbolelem mišičevju. Lezli smo prav počasi po drnasti stezi pod Tarašem (1799 m) in mimo Velike Motike (1820 m) v severozapadni smeri. Doli pod kočjo je bilo, razen drevja in grmičja, vse rastje požgano in posmojeno od silne suše, ki je vladala že več tednov; tu višje gori, kjer dolgo leži sneg in je zemlja vsled tega vlažnejša, pa smo videli precej rastja. Ponekod je vse cvetje izpodrinila mična smetlika (*Euphrasia*), ki pa je v resnici prav kruta zajedavka: s svojimi koreninicami se prisesa k drugim rastlinam in jim počasi pije življenjski sok. Bele skabijoze, temno-modri encijani in dve vrsti rmana (*Achillea ageratifolia* in *A. abrotanoides*) so se proti tisočerim cvetom smetlike uporno borili za »prostor na solncu«.

Dočim je glavna gmota visoke Prenjske planote vsekozi apnenee, so grebeni po večini iz belega, krhkega dolomita. Kakor je znano,

dolomit hitro prepereva in zato imajo vrhovi, ki obstojajo iz te kame-
nine, običajno zelo fantastne oblike. To smo lahko opazovali, ko
smo se dvignili na nekakšno sedlo, odkoder smo z začudenjem
ogledovali lepo izklesane vrhove Velikega in Malega Otiša, podol-
govati greben Vjetrenih Brda ter zanimive podobe Crnoglava in
Cvitinja. — Tu nekje sem kot pozdrav iz domovine ugledal naenkrat
rumeno Cojzovo vijolico — našo dobro znanko s Stola in z Belšice;
pri nas cvete ta lepa mačeha mnogo preje, že v maju in juniju.

Na tem sedlu smo izpremenili svojo smer: krenili smo proti
jugovzhodu ter se po strmih skalovju in travnatih rušah, kjer je
cvetel rožnati prejnjski nagelj (*Dianthus prenjus*), brez težave po-
vzpeli na vrh Otiša⁵ (2097 m).

Bil je lep dan, pogled je plaval daleč v novi, neznan svet. Naša
slovenska tovariša sta že poznala Prenj iz prejšnjih pohodov, tudi
druge Bosanske in Hercegovske planine so jima bile znane in zato
smo z njiju pomočjo in s karto naglo ugotavljali gorske gmote, ki so
na vseh straneh molele iz dolinske megle.

Predvsem smo seveda pregledali s te razgledne točke ves širni
Prenj, ki je najmanj tako obsežen ko naše Kamniške Planine. Od
treh strani: od severa, vzhoda in zapada objema gorovje, ki poteka
kakor vsa dinarska gorstva od severozapada proti jugovzhodu, ze-
lena Neretva. Videli smo veliko dolino, ki se vleče od Boračke Drage
preko Crnega Polja in Vlasnega Dola ter se za Otišem preljuje v široko
korito doline Tisavice, ki je vsa bela in gola ležala v našem vznožju.
Te doline dele Prenj v dve skupini. V severnovzhodnem delu se raz-
teza greben Borašnice z oblim vrhom Osobca (2026 m) in s šilastim
zobom Poslušnika (1897); v tej skupini je nadalje še poševni stožec
Taraša (1799 m), ki visi nad planinsko kočjo pri Jezercu, obli kalup
Vel. Kape (2004 m) s podolgovatim grebenom Vranovine.

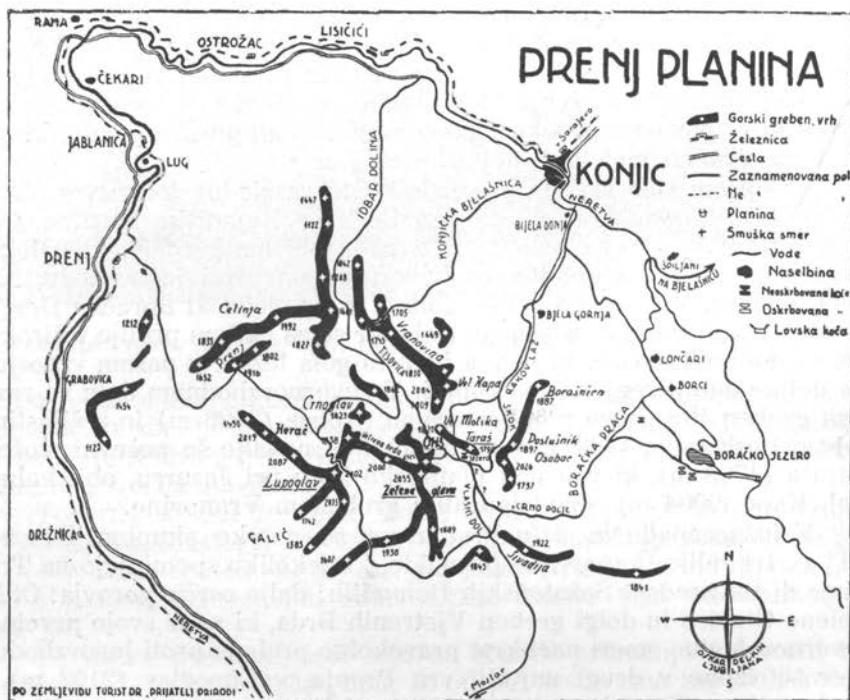
V južnozpadnem delu Prenja pa so gorske skupine Siva-
dija, tri velike, zaporedne piramide, ki nekoliko spominjajo na Tre
Cime di Lavaredo v Sekstenskih Dolomitih; dalje osrčje gorovja: Otiš,
Zelene Glavice in dolgi greben Vjetrenih Brda, ki se iz svoje prvotne
severnovzhodne smeri naenkrat pravokotno prelomi proti jugovzhodu,
kjer se vzpne v drugi najvišji vrh Prenja, v Lupoglav (2102 m).
Preko nižjega Crnoglava se nadaljuje gorska veriga v severnozpadni
smeri in doseže zadnje pomembnejše višine v grebenu Cvitanja
(1992 m) in Prenja (1916 m). Po poslednjem vršacu, ki leži izven
osrednje skupine, je dobilo vse gorovje svoje ime. —

Globoko doli v dolini so se v solncu svetile džamije, minareti in
bele hiše mesta Konjica. Deloma smo lahko videli tri glavne doline,
ki vodijo vse bele in peščene od Neretve na jug v gorovje Prenja:
Dolino Bjele, Konjičke Bjelašnice in Idbarja.

Naš pogled pa je segal v jasnem ozračju mnogo, mnogo dalje:
objemal je daljna Bosanska in Hercegovska gorovja in plaval tja do
kršne Črne Gore. Kako gorata je ta zemlja in kako lepa in razsežna

⁵ Nekateri (n. pr. Cvijić) imenujejo vrh tudi Ortiš. — Tomo, ki sem ga
vprašal dvakrat, je jasno dejal Otiš.

so njena gorovja! Kakor kulise so se vrstile Lisin Planina, Ivan, Hranisava, Bjelašnica z vremensko opazovalnico na vrhu, Visočica in Treskavica na severu in severnovzhodnem in južnovzhodnem obzorju. Na jugoiztoku se je nadalje bliščalo Nevesinjsko Polje, za njim Crvani Planina, dalje na južni strani pa se je širila dolga rajda Veleža, ki s svojimi oglatimi vrhovi ko velikansko trdnjavsko obzidje zaključuje obzorje. V isti smeri daleč v ozadju so se v meglenem vzduhu črtali obrisi Orjena. Na zapadu je prav blizu pozdravljala planina Čvršnica, v severni smeri pa se je širila levo od Bitovnje nad 2000 m visoka rajda Vranice Planine.

Kmalu po našem prihodu je od Lupoglava začel pihati hladen zapadnik; tovariša Slovenca, ki nista imela s seboj niti suknjiča, sta drgetajoč od mraza silila k odhodu. Sledeč »markiraciji«, kakor jo je imenoval Tomo, smo se spustili po travi in skalovju navzdol proti sedlu med Otišem in Zelenimi Glavicami, najvišjim vrhom v Prenju.

Tomo nam je med potom pripovedoval, da v nepristopnih stenah Zelenih Glavic (2123 m) raste neka imenitna zdravilna trava, ki jo lekarnarji plačujejo kilo »po hiljadu forinti«. Sklenili smo, da je naberemo več kil: če dobimo vsak kakšnih pet jurjev za to pot na Prenj, se bo kar izplačala. — Počasi smo se po slabo označeni stezi ob stenah dvigali na vrh. Ob poti je raslo na travi mnogo vonjivega timijana, ki mu pravijo pri nas materina dušica, in dovolj rožastih,

ko slama suhih cvetov pečnika (*armeria alpina*). Seveda še marsikaj drugega: raznovrstni kreči (*Saxifraga aizoon*, *aizoides* itd.), lepe rumene košarnice in mnogo bledordečih, opojno dišečih nageljčkov.

Razgled z Zelenih Glavic je bil z malo razliko isti ko z Otiša, čigar gladko in bržčas precej težavno zapadno steno sta z zanimanjem opazovala in ocenjevala tovariša-plezalca. Pogledali smo tudi malo na severno stran po steni nizdol, da bi zasledili tisto imenitno travo »po hiljadu forinti«, a žal, nismo videli nič nenavadnega. Na slepo srečo pa tudi nismo hoteli kositi trave in nositi seno v dolino; da bi se malo »pasli« in tako preizkusili zdravilnost trave, niti Tomi ni prišlo na misel.

Na sedlu pod Zelenimi Glavicami smo se ločili: tovariša Slovenca sta jo ubrala proti Otišu; oborožena z vrvo in s klini sta kanila naskočiti goro od najtežje zapadne strani. Želel sem jima mnogo uspeha in odšel s Tomom, topot kar vprek brez poti proti koči. Nekoliko sva se ustavila pri Jezercu, mali kotlini nedaleč od zavetišča. Iz petih lukenj vre tam v obilici na dan ledenomrzla, izvrstna voda. Malo je tako izdatnih in hladnih studencev v suhem Prenju. Nalil sem vode v svojo termovko in se napil »na zalogo«.

V koči sva s Tomom postala le toliko, da sva se malo oteščila, uredila rastlinsko zbirko in z mahom nekoliko bolj na mehko postlala svojim polžem. Poslovala sva se od prijazne Sarajevčanke, ki je v naši odsotnosti čudovito uredila, pospravila in počedila notranjost koče, ter odrinila navzdol.

Tomova in moja pot sta se ločili že takoj pred kočo. On se je vrnil po isti stezi, koder sva prišla gor, nazaj v svojo rodno vas, jaz pa sem krenil v novi smeri nizdol proti Konjicu. Krepko sva si stisnila roke in kar žal mi je bilo, da sem se moral že razstati s prikupljivim Hercegovcem; obljubila sva si, da bova še kdaj skupaj hodila po Prenjskih puščavah.

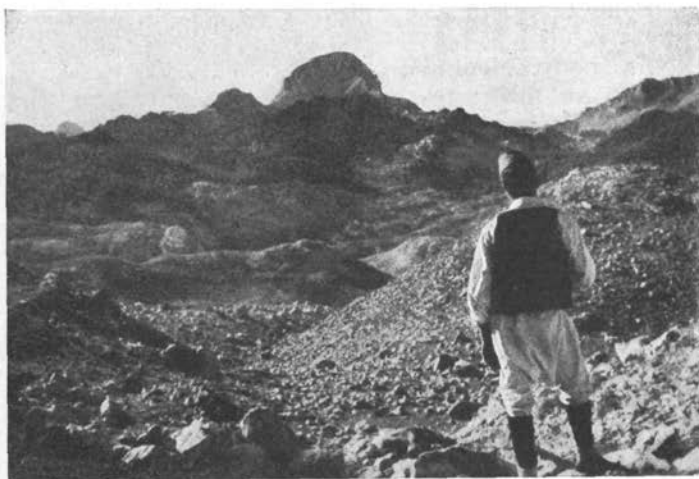
Stopal sem hitro, kajti črni oblaki so se jeli zbirati nad Prenjskimi vrhovi; vedel sem, da nekaj ur ne bom prišel do nobene koče. Spuščal sem se navzdol po debeloglavem grušču čez tako zvani Skok,

Foto dr. A. Brilej

Vrh Zubac ali Poslušnik (1897 m)

pod krasnim vrhom Velike Kape, ki spušča strme stene v Rakov Laz. Velike blazine bodičastega ovada (*Drypis spinosa*) so se gnetle med gruščem in skalami. Nižje doli v gozdu, ko sem čez dobro uro srečno prekobilil nerodne skalne grmade, sem srečal dva »Prijatelja prirode«, prijetna mladeniča, ki sta mi radevolje pojasnjevala krasne poglede nazaj v ostenje sivega Prenja. Imela sta s seboj lonec z barvo in čopiče; obnavljala sta že nekoliko obledele značke na drevju in skalovju. Ker sem se moral, nadaljujoč svojo pot, v strmi gošči pogosto oprijemati debel in grmičevja, sem bil kmalu pošteno »markiran« po rokah in hlačah. — Gozd, po katerem sem se spuščal v dolino, je bil poln duhtečih korčkov; enkrat sem medpotoma tudi

Foto dr. A. Brilej

Prenjska planota, v ozadju Osobac (2026 m), na desni vodnik Tomo

ves presenečen slučajno našel popek blagajane, naše mile cvetlice z Igalskih vrhov. V trati ob stezi sem zagledal blede rdečo primulo neznanne mi vrste: odnesel sem jo s seboj, da si bodo imeli s čim beliti glave ljubljanski rastlinarji. Poltrhle bukve, ki so stale v gozdu kot mrtvi stražarji, so bile tako na gosto pokrite s kresilnimi gobami, da bi po njih lahko zlezel ko po lestvi navzgor.

Že v dolini sem se precej časa lovil po široki reki grušča, ki označuje pot k Bijeli: sedaj v strugi ni bilo vode; ne dolgo nato pa sem prišel do vasi Gornje Bijele in do istoimenskega potočka, ki sem mu poslej sledil prav do izliva v Neretvo. Dolina se je širila in odpirala.

Tu doli je bilo vreme jasno, oblaki so ostali v gorovju, kjer so zavijali vrhove v svoje temne plašče. Lagodno sem korakal po cesti skozi raztreseno vas, ki leži med koruznimi polji in gručami češpljevih dreves. Vseповsod so tresli in obirali sočne slive. Ker me je nučila žeja, sem jih hotel kupiti za kak dinar. Pa mi jih je prvi domačin ob potu kar zastonj natresel polno malho, gotovo kakšne

tri kile; kako so mi šle v slast! Pojedel sem jih toliko, da bi se bil bržčas sam ustrašil številke, če bi jih bil štel.

Okrog tretje ure popoldne sem bil že na križišču, kjer sem bil dan poprej v zgodnjem jutru zavil proti Boračkemu jezeru.

Malo pred Konjicem pa me je Neretva, ki je tu plitva, čista in zelena, zvabila v svoje bistre vode. Na nasprotnem bregu sta ravno tisti čas dva pobiča silila osliča v vodo. Toda dolgohec se je branil na vse pretege. Ko sem sam vtaknil nogo v vodo, sem ga takoj razumel: voda je imela k večjemu kakšnih 14 stopinj in zato sem z naglico opravil svoje čiščenje. Na griču nad Neretvo pa so medtem sedele neke Muslimanke in so se izpod svojih ferédž škodoželjno smejale mojemu početju.

Mesto Konjic je bilo svečano odeto, ko sem okrog pete ure popoldne korakal skozi glavne ulice: bil je kraljev rojstni dan.

Naglo sem se v hotelu prelevil v meščana in si z zanimanjem ogledal praznično vrvenje pred kolodvorom in v glavnih ulicah.

Že napol v mraku sem stopil še enkrat dole na starodavni vezirjev most in pogledal gori proti Prenj-Planini: Dočim so dolino že zakrivale večerne sence, so izraziti vrhovi Otiša in Velike Kape še ostro žareli v krvavordeči in olivni luči solčnega odseva.

Bilo mi je prijetno, ko sem pomislil, da sem še pred malo urami stal na onih ponosnih vrhovih.

Ing. V. Šega:

Božič na La Morte

Nič ni bolj žalostnega ko naš predragi sveti večer preživeti v študentovskih sobah v tujini. Božični zvonovi tako sladko pojo v domovini in vlijejo blaženost in pokojnost v srca, a v tujini zvone tegobno ko mrliški zvonovi. Le snežne planine morejo človeku nadomestiti topli dom v daljni domovini.

La Morte — Refuge de la Morte — »Smrt« in »Zavetišče smrti« smo si izbrali za svojo božičnico. Res »krasno« so nam planinci opisali okolico tega kraja, kot črno tisto kočo, a še temneje negostoljubnost in sovražnost prebivalcev v nižji vasi. Turisti se izogibljejo tega kraja, za nas pa je bilo to najboljši znak, da bomo preživeli Božič v blaženem miru. A glej, sovražne kmete, pred katerimi so nas toli svarili, smo pretvorili v najgostoljubneje in najdobrosrčneje prijatelje. Opravili smo toraj lepo misijonsko delo spreobrnjenja. »Oborožili« smo se z nekaj kilogrami čokolade, s smokvami in podobnimi sladkarijami. Šli pa smo v boj za osvojitvev sre gorskih grč z geslom: »Osvoji si srca otrok in osvojil si boš narod«. Ne samo, da smo si osvojili vse do zadnjega, desetkrat smo imeli povrnjene še svoje izdatke. Prej ni kmet iz neprijaznosti prodal turistu niti za drag denar ničesar, a pri nas niso vedeli, kaj bi nam znosili vse vkup. Še čez leta sem čul, kako so nas hvalili, češ, boljših ljudi od teh Jugoslovanov ni. —

Težka megla je ležala turobno nad Grenoblom. Temna je

bila še noč po zapuščenih in zaspanih bulvarjih, ko smo jo »drajsali«
proti postaji električne železnice. Ni nam bilo mraz, ne temačno,
nismo čutili težke megle; veseli smo bili in srečni, da se otresemo
vsakdanjosti v mestu in večnih knjig. Ob šesti uri zjutraj smo se
odpeljali proti l'Isle Sechilienne, odkoder smo nadaljevali pot peš.

Natovorjeni smo bili z vsemi dobrotami, kar si jih more poželeti
požrešni želodec. Naši hrbtje so se šibili ko veje bogato obložene
jablane; samo namesto da bi podprli bogato vejo svoje hrbtenice, smo
naložili nanjo še smuči. Po 30 kg vsak smo nosili za 14 dni. Uboga
Silva nam je kar izginila pod velikim nahrbtnikom, a njej smo morali
kolikor toliko tovoriti; bila nam je poleg najbolje prijateljice še
dragocenejša kuharica in bi naši polni nahrbtniki bili kaj bori brez
njene kuharske umetnosti.

Poldrugi kilometer dolga pot v zadnjo vasico pod bregom Saint
Barthelemy je bila daljša od večnosti. Spoznali smo, da teže nahrbtni-
kov ne bomo zmogli na poledeneli, dokaj strmi stezi. Odložili smo ne-
kaj stvari pri zadnji kmečki hiši. Jaz sem se zmotil in razložil svoje
odvišne stvari mesto v vrečo — v Stanetov nahrbtnik. Revež je ne-
vede imel sedaj še težji nahrbtnik ko prej. In kaj vse domišljija stori!
Misleč, da jaz nisem nič razložil, se je norčeval moji kratkovidnosti
in hvalil lahkoto svojega nahrbtnika. Nisem mu hotel kvariti te lepe
iluzije do vrha — le zavidal sem ga. — Kljub vsem poskusom do-
mišljavosti si nisem mogel sugerirati, da je moj nahrbtnik lahek.

Poti navzgor ne bi, mislim, nikdo izmed nas mogel kot prav
prijetno opisati. Strma steza skozi zasnežene gozdove s krasnim raz-
gledom na snežne planine — vse res! A zahrbtno breme nam je
preganjalo sanje o lepotah okolice. Dilce so, kot težek križ, a vendar
kot najslajše breme nas skoro do cilja tiščale k tlom; šele zadnje pol
ure smo menjali vloge in jih dali na noge. V vasi La Morte smo
pri prvi hiši po spretno uspelem naskoku premagali dozdevnega
sovražnika s čokolado in cigaretami. Dobili smo ključ naše trdnjave
in sedež pri toplem ognjišču. Čez pol ure smo nadaljevali pot v ob-
ljubljeni deželo. Srečno smo prišli v naš božični dom. Lepa eno-
nadstropna zidana stavba, prostorna, a po vseh predpisih zanemar-
jena, kakor da bi res tu vladala vojska in smrt. Osvojili smo si sobo
v prvem nadstropju in jo osvobodili vsega nereda. Naša mlada gos-
podinja je vzela takoj metlo in diktaturo v svoje roke. Smeh, veselje
in metla so dozdevni hlev kmalu izpremenili v lično stanovanje. Kar
pozabili smo na razbolelo hrbtenico. Po izborni večerji, kakor si
je borni študentje v dolini nismo smeli misliti, smo hitro legli in
po nekaj dobrih šalah odpluli v carstvo sanj.

Megleno jutro nas je rano prebudilo, saj čas nam je bil dragocen
v svobodi in dnevi šteti. Dan svetega večera — morali smo biti pridni,
da si vse uredimo in oskrbimo. Silva kot gospodinja je že v dolini
solz napravila jedilni list in ga takoj pričela ustvarjati dejansko. Mi
trije, Joža, Stane in jaz pa smo si podelili ostalo delo. Joža je že
ponoči dokazal, da ima veselje do žaganja drv, šel jih je iskat,
res jih je marsikje našel »slučajno«. V splošnem smo morali kasneje
prihajati vedno s poleni k hiši, drugače nismo bili deležni milostnega

pogleda naše diktatorice. S Stanetom sva »ciganila« po vasi od hiše do hiše in v teku par ur osigurala dobavo mleka, jaje, krompirja in vse slične šare.

Sveti večer! Ne zadnji, a sigurno eden najlepših našega življenja. Naša skromna sobica se je kar svetila od čistoče. Vse je bilo tako domače iskreno in pristržno. Okrasili smo malo božično drevesce z vsemi dobrotami in, ko je legel mrak, se nam je zdelo, kot da bi postali zopet otroci. Težko bi bilo opisati vso lepoto tega večera — daleč v tujini. Obdarovani smo bili vsevprek bogato, a saj je bila vsaka malenkost ta večer za nas bogata. Blesk drevesčka in svečk je izžareval vso srečo, bili smo doma, ena družina. Težko je bila obložena naša miza z vsemi dobrotami, od rib in majoneze do pečenke, potic in črne kave. Silva se je tako izkazala, da nam je dvakrat prirasla k srcu, kot prijateljica in kuharica.

Bila je deseta ura, ko smo stopili ven v zvednato noč, ob lesku snega svetlo ko dan. Natakneli smo dilce in oddrseli proti dolini k polnočnici, kakor pastirji proti betlehemskim jaselcam. Mraz je pritiskal, da je rez naših smuči kovinsko brnel po snegu. Drseli smo skozi vas tiho, neslišno in bilo nam je toplo. Pogled je bil edinstven, nepopisen, duša in srce nam je živelo z naravo, bili smo eno. Srebrne so bile snežene poljane, z biseri posuto zvezdnato nebo. Vse je bilo veličasten božji hram, vse v pričakovanju Njegovega rojstva. Tiho in spokorno je ležala vasica La Blache, vsa bela, le tu in tam je brlela lučka skozi mala okna. Sem in tja nas je pozdravilo lajanje psov. Sveti večer sredi divjih planin! Sredi noči nam je bil jasen dan. Grand Serre (2144 m), Pic d'Ornon (3070 m), Tete du Gd. Renand (2876 m), Tete des Filons (2491 m), Cime des Mayetes (2561 m) in Teillefer (2861 m) so obkrožali vsi beli in mogočni skromno vasico Moulin Vieux.

Pod nami je ležala razsvetljena cerkvena, kamor smo hiteli k polnočnici. Drveli smo preko strmih pašnikov in njiv v serpentinah v kotlino. Krog nas se je kadilo, obdani smo bili z bisernimi oblaki pršiča, katerega smo dvigali s kristijanijami in plugi. Namah nam

La Morte

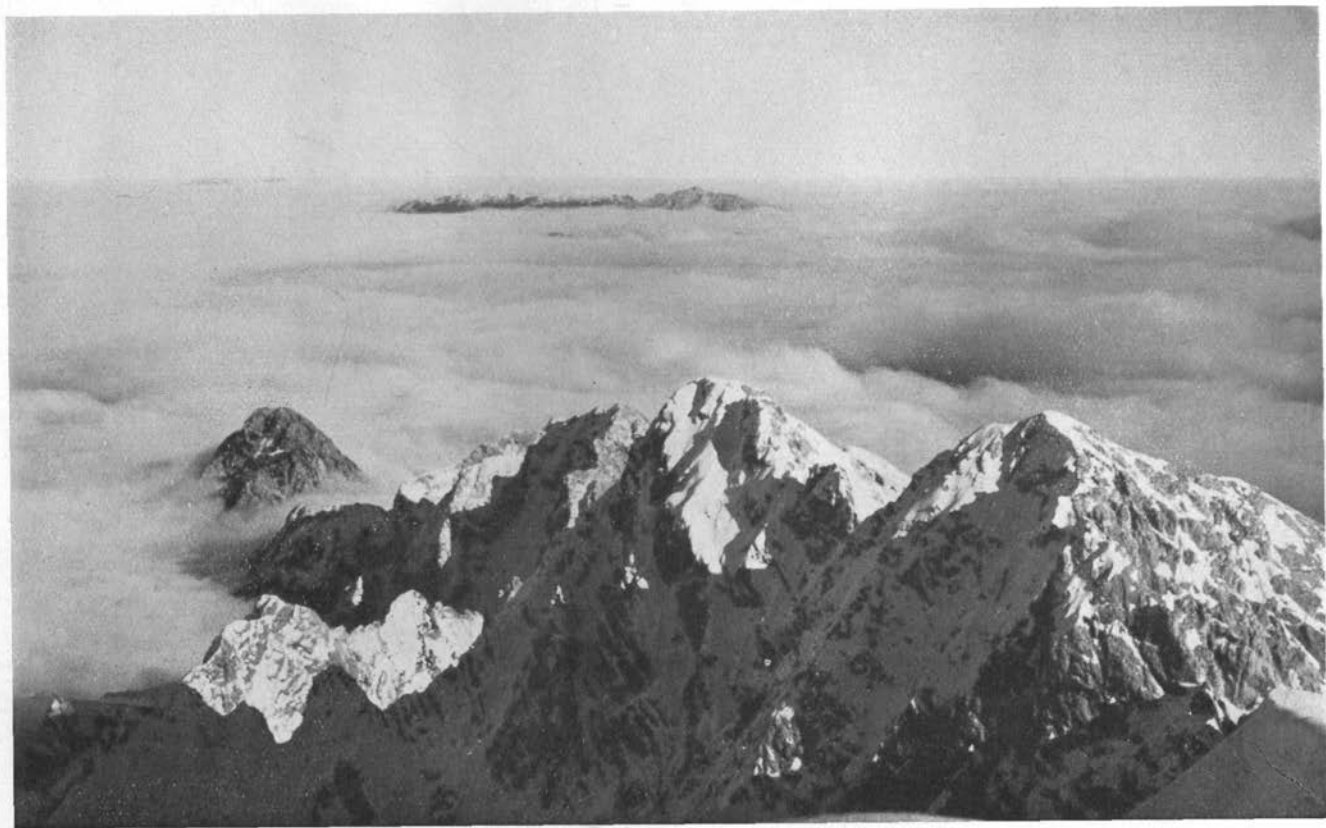

je minil čas in že smo zavozili po zmrzli poti med grobovi k cerkvi. Skromna je cerkva, kakor je skromna mala vas, a tem veličastnejša je njena okolica. Polnočnica je bila dolga in v cerkvi leden mraz. Do kosti prezebli, smo si ogreli oledenelo kri šele na poti nazaj. Utrujenost nam je bila tuja, tako krasna nam je bila pot vkreber. Sneg in tereni so bili toliko zapeljivi, da smo marsikateri kos prevozili po večkrat, in ni čuda, da se je že svitalo jutro, ko smo prišli do koč.

Pa ni nam bilo do spanja, smeh in smuka sta nam pregnala utrujenost in spanec. Prekrasen je bil dan, snežne razmere prelepe, da bi ga prespali. Le Silva je bila malo prikrajšana s kuho. Popoldne smo povabili otroke iz vasi, da vidijo prvokrat v svojem življenju božično drevesce in se malo posladkajo. Nismo se nadejali, da jih bo morala Silva sama sprejeti. Kmalu popoldne smo namreč čuli z višin Grand Serra klice, ki niso nič dobrega obetali. Prekinili smo popoldanski počitek in jo ubrali v strmino. Pot ni bila lahka, a misel, da nas nekdo potrebuje, nam je pregnala utrujenost. Kar drveli smo vkreber in bil je skrajni čas. Po več urah smo našli — ponesrečenega smučarja z nogo, v kolku zlomljeno. Prenos je bil izredno težak in pot nam je curljal s čela. Bili smo le štirje in strmina dokajšna. Še pred prvo vasico nam je prišel naproti kmečki sin s preprostimi sankami, tako da smo okorna nosila iz smučk zamenjali z ugodnejšim vozilom. Šele proti večeru smo privozili v Moulin Vieux. Po še večjih težavah smo dobili telefonsko zvezo z Grenoblom in z rešilno postajo, in šele pozno v noč smo se ločili od ponesrečenega turista. Povratek v hribe je bil prijeten, četudi pod težkim vtiskom dogodka. Pozno je bilo, ko smo vstopili v naš dom, kjer nas je čakala dobra večerja in prestrašena gospodinja.

Za drva nam po nekaj dnevih ni bilo treba več skrbeti. Vse nam je samo k bajti prišlo. Kakor gredo čebele na med in muhe na meso, tako so šli otroci na vabo smojev in čokolade. Slutili so našo zalogo sladkosti in znosili bi nam najrajši celo vas skupaj.

Najboljše prijatelje sem našel v najbližjem sosedu v vasi. Dokajšno posestvo — bogastva tu sicer ni, kakor ga ni nikjer v visokih hribih; a skromnost še bolj pretirava strašna umazanija. Čistoča še res nikdar ni zašla v to vas. V umazanih krpah, ki jih, mislim, ne slečejo vso zimo, pa se skriva zlato srce in najboljši značaj. Spočetka so nezaupljivi do tujcev, toda ko te spoznajo, si njihov. Četudi ubogi, se me še danes, v domovini, spominjajo s karticami z okorno, pristrčno pisavo. Pridni so, grčavi; saj je trdo to njih življenje, težak njih boj za obstanek na skromni, nerodovitni zemlji. Sin in stara dva, to so bili moji prijatelji. Ure sem presedel v njih družbi. Starejši sin jim je padel v vojni. Velika čumnata, na sredi ognjišče, je bila kuhinja in spalnica hkratu. Vsa okajena s črnim, Bog vedi kdaj opranim podom, okna, strop, zidovi in njih obleka, vse je bilo črno. Črne njih zdelane in oguljene roke, a iskren je bil njih stisk. Radi so nas poslušali, za vse so se zanimali; saj so jim bili zimski dnevi tako strašno dolgi. Tudi oni so bili zanimivi v svojem govorjenju. Le uboga higiena in snaga — to bi tu zaman iskal; pa so

Dolgi Hrbet in Grintavec s Skute

Foto Jože Blejec

bili vendar vsi polni zdravja. Povabljen sem bil enkrat celo na kosilo; kot smučar nisem preveč natančen v snagi in izberi jedil in sem vedno lačen, a me je kljub temu minil tek, ko sem videl pripravljanje najboljše francoske »popotte«. Kar na tleh so pripravili vso zelenjad. Brr, tega ne prenese niti naš res »dresirani« želodec. Strašno imam rad pravi kmečki kruh; a tu me je prvokrat minilo poželenje, ko sem videl, da sveži kruh iz peči dajejo naravnost v posteljo. Pravijo, da se postelja pogreje in kruh prehitro ne ohladi.

Dogodivščin je bilo nič koliko. Če nam jih niso drugi prinašali, nam jih je mati priroda ali pa kar sami »Made of doma«. Mnogokrat smo pa tudi mi zabavali vso vas na skakališču. Čas smo imeli strogo razdeljen in dobršen del dneva je bil določen za »dresuro« nog in dilc. Na podlagi ocen in uspehov je bilo tudi kosilo ali južina večkrat združena vse v eno.

Grand Serre 2144 m. Izbrali smo si najlepše zimsko jutro, ko smo hoteli obiskati najbližji višji vrh. Ne smem govoriti o težkočah, ker jih tu ni; toliko več je lepote in užitka. A popisati ta užitek, je umetnost, kateri nisem kos. Kaj je lepšega ko v mladem jutru pot skozi sveže zasnežen smrekov gozd, ko se vse iskri, da jemlje vid! Te grobne tišine ni motilo nič drugega ko naš smuk. Govoriti se nismo upali, da ne bi motili prirode, in tudi zakaj? Vsaka beseda je bila odveč, ranila bi nas in nas zbudila iz lepih sanj. Prejaka je bila krasota, da nam ne bi zastajal dih. Tišina, enakomerni tempo smučk nam daje takt v podzavestni hoji. Dvigali smo se, ne čuteč utrujenosti; saj na telesne slabosti nismo imeli časa misliti. Uživali smo z vsem bitjem to lepoto božjega stvarstva.

Nismo hodili ure, ko se je gozd polagoma razgubil in smo prišli v lepo kotlino. Ničesar divjega ni bilo, nič ostrih sten in skalovja, vse je bilo zaokroženo in polno. Vse mlado in vabljivo! V solnčnem lesku skoraj ne bi spoznali vzpetosti, da ne bi vrhovi metali ostrih senc dopoldanskega solnca in da ne bi tega čutili pod dilcami. Iz lepe kotline, v kateri bi skoraj rekel, da se skriva pod snežno plastjo jezero, smo prišli v lepo sotesko in za eno uro na sedlo. Daljnji pot je šel po položnem grebenu. — Razgled? Nepopisen! Pod nami lepa dolina Valle de la Matheysme, vsa v snežni odeji, bela in deviška. Ko živosrebrne lokve so ležala pod nami jezera Lac de Laffrey, de Petichet in Pierre Chatel in nam jemala vid. Pogled na verigo Chaine de Belledonne je bil edinstven. In kako naj šele opišem pogled na očake do in preko 4000 m, n. pr. Pic de l'Etendard, La Meije, les Ecrins? Nikamor se nam ni mudilo, uživali smo z vso strastjo in ljubavjo planincev to krasoto.

Tereni so bili idealni, podloga zmrznjena in kakih 20 cm pršiča. Nobenih skal, nobene opasnosti. Drveli smo vsevprek, zvok kristijanij je ogluševal naš smeh. Vse je bilo naše! Prebogati smo bili, da bi si še kaj želeli. Šele v koči smo se spomnili na prazne želodce. Dobili smo seveda polno zadoščenje. Silva nam je pripravila v veselo presenečenje kot »Idrijčanka« kar 160 »žlikrofov«, rekoč, da so, sijajno pogreti, dobri še za drugi dan. Žal se je reva uštela: naši želodci so pospravili za večerjo vseh 160! Zадnje smo po-

spravljali že v postelji. Požeruhom bi nam postelja makar pogorela, pa se ne bi mogli premakniti, niti na pomoč vpiti... Sredi noči smo pa zlobneži Silvo še z javkanjem prebudili, češ, da smo lačni. Naša kuharica, poseobljena dobrotarica, je bila ganjena — ali jezna? — do solz. Solze pa so se izpremenile v več »sek«; mi pa v smeh! Skoraj do jutra smo pozabili zaspali. Miši in podgane so to noč sigurno vse izginile iz okolice. Maček pa je na žalost ostal. Z njim ni bilo tako enostavno. Lepega jutra je izginil kos mesa, popoldne drugi. Mačka pa nismo videli; dolžili smo na tihem drug drugega, samo to se nam je čudno zdelo, da izginja vprav meso; saj ni bil nobeden od nas »zerec sirovega mesa«. Končno smo našli tatu, odnosno ga videli od daleč v obliki in obleki belega mačka s kosom ukradenega mesa. Stane je še videl rep mačka pri vratih...

La Taillefer 2857 m. Po meglenem dnevu in viharni noči, ki smo jih preživeli v smehu, kartanju in spanju, nas je prebudilo mrzlo jasno jutro z dokajšno plastjo novega snega. Najlepša prilika, da smo natakneli dilce na noge in se počeli vzpenjati na najvišji vrh okolice. Lepa vozna gozdna pot mora biti pod debelo snežno plastjo, po kateri smo jo rinili v kreber. Izsekani gozd je kot tak to označeval. Kaj pogostni so nam bili sneženi plazovi s preobloženih smrek. Kdo ne bi bil v takem jutru in v tej krasoti razigran in razposajen! Kmalu so pričeli pokati fotoaparati. Saj je bil tudi pogled lepši od pogleda in bi jih najrajši vse v kameri odnesli s seboj za spomin. Pot je bila krasna! Nekje tu so ležala jezera, pašniki, a vse pokrito in le ena snežna plan. Čim višje smo prišli, tem lepši je bil razgled. Kmalu smo bili v razgled tako zaverovani, da smo izgrešili pot in se znašli v skalah. Prav cirkuško smo se prekucavali po skalah, tako da smo izgrešili vsako sled in nam ni preostalo drugega ko »pravac pravo«. Iskali smo samega sebe več ko uro, preden smo priplezali na lepo snežno planoto in zagledali v ozadju naš cilj. Težkoč ni bilo nobenih ali so vsaj vse pokrite s snegom. Vendar je bil sneg vedno bolj zameten in je kazal svoja ledena rebra. Tišina in mir sta se umaknila ostremu vetru, ki nam je nosil sneg in rezal v telo. A mi smo bili brez srajc, goli do pasu, s seboj v žepih pa le skromne majce. Prezebali smo toliko, da nam je bila koža ko led. Premraženi do kosti, nismo gledali na strmice, edino drevju smo se izogibali, in kar hitro smo se znašli zopet pred kočo. V koči sta nam toplina in vroč čaj hitro ogrela telo.

Naslednje jutro je pritisnil strašen mraz. Prejšnji mraz 10° pod ničlo je bila kar vročina. V koči sicer preko dneva nismo čutili mraza, a proti jutru je bilo neprijetno hladno. Smuki se kljub temu nismo odrekli; bili pa smo po kratki smuki ledeni možje. Tudi umivanja do pasu na prostem pri potoku si v trmi nismo krajšali. Dvojica od nas je hotela v dolino po ostanek jedače. Na pot sta se odpravila korajžna v mraz 22° pod ničlo in s strašno burjo; bil je mraz z burjo tokrat jačji od jake volje, po domače »trme«: v dveh in pol urah sta naredila pot nekako enega kilometra, pa sta se premražena in premagana vrnila. Tri dni nam je vse sproti zmrzovalo od mleka do naših nosov. Pomaranče smo lahko trli ko orehe. Smuke

je bilo radi burje in zametov malo manj, zato smo se tembolj posvetili, Silva kuhi, mi pa jedači.

Kakor lepe sanje so nam minevali dnevi. Bežali so, dan lepši od dneva, vsak dan nam je donesel novih očaranj, vsako minuto se nam je mati priroda odela v drugi sij. Vedno bližji smo ji bili in vedno bolj tuja in topa se je mestna civilizacija oddaljevala od nas. Pozabili smo na čas in dan. Trpko je bilo prebujenje, ko smo stali naenkrat pred dnevom odhoda. Da bi mogli vsaj drobec te lepote odnesti — okraستي mater prirodo! Zaključili smo staro leto še v snežnih višavah. Ob luninem in zvezdnem siju smo pridrseli na smučkah v novo leto. Nepozabna noč smuke! Še en dan sreče, ker drugi januar nas je klical v mrak in delo. Proti poldnevu smo si natakneli dilce in po slovesu od dobrih vaščanov odbrzeli proti Laffreyu. Slovo je bilo težko in težka so nam bila srca; vse nam je tako priraslo k duši — priroda, spomini in ti dobri ljudje. Videli smo, da smo bili tudi mi priljubljeni, stari sosedi so se utrle solze po zgrbančenem licu. Obljubili smo ljudem in sebi, da bomo preživeli med njimi vse študentske božične večere in ako Bog da, tudi kasneje v življenju kakšnega.

Pot v dolino, četudi označena kot lepa, je bila bolj primerna za akrobate nego za sicer ne slabe, a vendar »samo« smučarje. Strmina, skale, drevje, potok, vse se vrsti in družijo daleč v dolino. Pri nekdanjih rudnikih se šele prične lepa pot, idealna za smuko. Po eni uri in pol smo bili že pri vasi Cholongi ob jezeru Laffrey (900 m) in v daljnji pol uri v sami vasi Laffrey na zgodovinsko znameniti cesti, po kateri se je vračal Napoleon I. 1815 v Pariz in kjer je izdal znano deklaracijo vojakom, ki so bili poslani, da ga pragonijo, a so se mu tu pridružili.

Ob šestih zvečer nas je povedel avtobus nazaj med civilizacijo in knjige.

Obzor in društvene vesti

Predpomnja. Zaradi pičlega prostora je izostalo več tekočega gradiva.

Ob zaključku številke sta nam došli dve pomembni publikaciji, ki ju zazdaj samo registriramo:

»**Hrvatske Planine.** O 60-godišnjici svoga bitka izdalo Hrvatsko Planinarsko Društvo u Zagreb«. Cena Din 40.—. Naroča se v poslovnici HPD, Zagreb, Varšavska 2a. — To je elegantno v platno vezan album 36 planinskih slik, na umetniškem kartonu, kakor jih poznamo iz prilog Hrvatskega Planinarja. V zanosnem posvetilu poudarja HPD v svo pravicu, da se iz slik pokaže, kako »divna je zemlja domovina naša« in da pogled na nje naj bo pobuda k še večji ljubezni in k težnji po daljnem spoznavanju ter k ponosni zavesti, da imamo take lepote.

Dr. Julius Kugy, Anton Oitzinger, Ein Bergführerleben. Leykam-Verlag, Graz. 1935. V platno vezano, 168 str. vel. 8°; 32 slik v bakrotisku. Cena 8 šil. (Naroča se tudi v naših knjigarnah.) — Naš julijski očka dr. Kugy je izdal svojo četrto knjigo, prav tako modro, blago, mirno in vendar zanosno kakor prve tri; tokrat še posebno pristrčno, ker je posvečena vseskozi enemu izmed njegovih vodnikov-prijateljev, Antonu Ojcingerju iz Ovčje Vasi, s katerim je ostal Kugy v prav družinskem stiku še potem, ko sta oba, v letih, ostala pod gorami. — Vsaka Kugyjeva knjiga je bila senzacija; tudi ta je in bo.

J. T.

Predavanja. Kakor vsa zadnja leta, je osrednji odbor SPD v Ljubljani tudi letos prišel v oktobru z rednimi predavanji. — Kot prva je razkazala dne 10. ok-

tobra ga Ana Escher, naša rojakinja iz Tržiča, razne svoje filme, ki jih je posnela v Grčiji (na Olimpu in Smoliki), v Pirenejih, na polotoku Sinaju, pa tudi pri nas na Storžiču in Kofcah. Posebno pozornost je vzbudil film o plezalski šoli znanega ital. plezalca in vodnika E. Comicija, stalnega spremljevalca gospe Escherjeve na njenih planinskih pohodih. Predvajanje tehnično dovršenih posnetkov je številna publika sprejela z odobravanjem. — Dne 8. novembra je predaval prof. Viktor Petkovšek o alpski flori. Svoja zanimiva izvajanja, v katerih se je zlasti oziral na sociološko plat predmeta (»zadruge« planinskih cvetlic), je pojasnjeval s številnimi diapozitivi. Predavatelj je našel in pokazal najvidnejše zastopnice planin. rastlinstva in je posebej omenjal zdravilne rože, opozarjal na zaščitene cvetlice, na ljudske vraže in povesti; tako je zaokrožil snov v izredno prijetno celoto. — Prof. Petkovšek bo napisal knjigo o alpski flori, ki jo bo SPD opremilo z barvastimi slikami in jo izdalo prihodnje ali sledeče leto.

Alpinistična šola. T. k. Skala namerava letos nadaljevati z alpinistično šolo, kakor jo je lani uvedel in uspešno izvedel. Predavanja bodo obsegala v lahko umljivi in nazorni obliki znanje, ki je unnemu alpinistu neobhodno potrebno. Vršila se bodo v zimskih mesecih v dvorani, ki bo namenom čim najbolj ustrezala; spremljala jih bodo skioptične slike. Vrsto predavanj bodo spomladi zaključile praktične plezalne vaje na Turncu; absolutnem plezalnega tečaja bo klub dal možnost, da izvršijo v naših gorah nekaj plezalnih tur v družbi naših najboljših plezalcev.

Natančen program se bo pravočasno objavil. Prijave sprejema klub že sedaj na naslov: T. k. Skala, Ljubljana, Slomškova ulica 1, najkasneje do 15. decembra 1935.

X. kongres Saveza Planinarskih Društava v Jugoslaviji

(V Dubrovniku 1. in 2. septembra 1935).

Prvi dan (1. sept.) se je vršil zbor (seja) delegatov, drugi dan pa javni kongres. Predsedoval je oba dneva predsednik »Saveza« dr. Fran Tominešek.

Delegati-zastopniki včlanjenih društev so bili:

Za Slovensko Planinsko Društvo: gg. dr. Pretnar Josip, dr. Brilej Arnošt, dr. Hrašovec Milko, dr. Bergoč Ivan in Pučnik Adalbert; za Hrvatsko Planinarsko Društvo: g. dr. Prebeg Zlatko; za Društvo planinara »Fruška Gora« g. Gaja Gračanin; za Društvo planinara »Runolist«: g. Došek Petar; za Turistički klub »Sljeme«: g. Dušan Jakšić; za Srpsko Planinsko Društvo: g. Stefanović Ratimir; za Društvo Planinara u Bosni i Hercegovini: gg. Jure Filipović in Salom Adolf; za Društvo planinara »Romanija«: g. dr. Atijas Zekić; za Društvo za unapredivanje turizma »Jug« (iz Skoplja): g. A. Babić; kot gosta sta prisostvovala kongresu delegata »Društva Planinara za Južno Srbiju« (iz Skoplja) gg. Kostić Nikola in Martinović Đorđe. Zapisnikarja sta bila gg. dr. Brilej Arnošt in Tiplič Ljubo iz Ljubljane; overovatelj zapisnika pa gg. dr. Prebeg Zlatko in Pučnik Adalbert.

Glasovalna pravica se določi po številu članstva društev, v kolikor so ali bi bila zastopana, namreč:

Slovensko Planinsko Društvo 8051 članov, Hrvatsko Planinarsko Društvo 7150 članov, Društvo planinara »Fruška Gora« 3655 članov, Društvo planinara »Runolist« 1524 članov, Društvo planinara »Romanija« 1205 članov, Društvo planinara v Bosni in Hercegovini 907 članov, Srpsko Planinsko Društvo 564 članov, Društvo za unapredivanje turizma »Jug« 656 članov, T. k. »Skala« 475 članov, Turistički klub »Kosmos« 280 članov, Turistički klub »Sljeme« 340 članov.

Iz zapisnika obširnih poročil in razprav posnemamo glavne zaključke:

1. v upravnem oziru se je sklepalo, oz. sklenilo: 1. Odločitev o sprejemu »Društva planinara za Južno Srbiju« v Skoplju v »Zvezo« se odloži za eno leto.

2. V Zvezi včlanjena društva plačajo Zvezino članarino po 1 Din za člana na osnovi števila članstva ob 1. decembru prejšnjega leta.

3. O članarini Asociacije Slovan. Plan. Društev, ki še ni plačana, se prepušča primeren postopek Zvezinemu odboru.

4. Zvezin obračun (dohodkov Din 24.788, izdatkov Din 28.660) in proračun se odobri in sprejme se razrešnica odboru, ki jo predlaga nadzorni odbor.

5. Izpostluje se naj izplačilo državne subvencije, planinske organizacije naj Zvezini upravi sporoče svoje mnenje o svojem stališču napram Jugoslov. zimskosportni Zvezi, o svojem društvu naj vodijo točno statistiko, pri gradnji koč naj uvažujejo domači slog. Zvezina uprava se bo nadalje borila za dosego večjih ugodnosti pri vožnji na železnicah.

II. Osrednja in najpomembnejša točka v delu kongresa so bila obširna specialna poročila in referati.

1. Zvezin tajnik dr. Jos. Pretnar (predsednik SPD) je razpravljal o mladinski organizaciji, ki je v Dravski banovini to leto že uspela z ustanovitvijo mladinske sekcije SPD (s članarino 5 Din in s počitniško kolonijo v Malnarjevi koči). V drugih banovinah je naletela na težkoče.

Kongres sklene, da naj vsa včlanjena planinska društva v svojem delokrogu pripravijo mladinske odseke radi pomlajanja planinskih vrst in zaradi sistematskega prosvetnega vzgajanja naše mladine. Zastaviti je treba trud, da se z zakonom dovolji šolski mladini vpis v planinska društva.

Istotako je dr. Pretnar podal kot Zvezni tajnik v vseh podrobnostih letno poročilo o delovanju Zveze in Zvezinih društev. Mi se omejimo na navedbo le nekaterih dejstev. Poročevalec se je oziral tudi na desetletnico obstoja Zveze, ki jo obhaja baš s tem kongresom.

Administrativno delo se je vršilo v Zvezini pisarni, ki se nahaja v prostorih Slovenskega Planinskega Društva v Ljubljani. Njena ožja uprava, obstoječa iz predsednika in petih članov, je imela redne seje vsak mesec.

S posebno predstavo je Zvezina uprava zahtevala, da se pri ministrstvu za telesno vzgojo naroda osnuje poseben odsek za planinstvo in se vstavi v prihodnji proračun ministristva za telesno vzgojo naroda znesek 50.000 dinarjev kot prispevek Zvezi. Zahtevi po posebnem odseku za planinstvo pri imenovanem ministristvu se za enkrat ni moglo ustreči. — Pri načrtu zakona o turizmu je Zveza ponovno opozorila na možnost razlastitve zemljišč za gradbo planinskih koč in na servitut za napravo planinskih potov. — Zvezina društva so se opozarjala, da čim bolj širijo svoje delovanje v kulturno-naučni smeri. Med društvi se je poživilo prirejanje predavanj, izdajanje publikacij in znanstvenih študij narode, zlasti pa je napredovala fotografija pokrajine. Propagandno delo za obisk naših jugoslovanskih planinskih krajev, ki je bilo v prošlem letu osredotočeno na pokrajine Južne Srbije, se je letošnje leto usmerilo na pokrajine Črne Gore in našega Primorja. Rezultat tega dela, pri katerem je Zvezo posebno krepko podpiralo Hrvatsko Planinarsko Društvo, je prireditev in organizacijo planinskih izletov ob priliki sedanjega kongresa. Vse kaže, da bodo naši Zvezini kongresi postali eden najvažnejših činiteljev za propagando v planinskih predelih naše države. Zveza je dala Mednarodni Uniji Planinskih Društev v Ženevi informativno gradivo o naših planinah, planinskih kočah, potih, izletih itd. za Alpinski priročnik te Unije; podatke je marljivo in pregledno zbral tajnik Slovenskega Planinskega Društva, g. dr. Brilej. — Za isto knjigo smo zbrali statistične podatke o plazovitih terenih v naših planinah; Slovensko Planinsko Društvo je izdelalo statistično karto.

Glede zakona o sportskih organizacijah je Zveza zavzela stališče, da se planinstvo ne more identificirati s sportom, zlasti ne v mislu, kakor ga definira načrt zakona o sportu. Zahtevala je popolno neodvisnost planinske organizacije od te sportne organizacije. V Zvezi včlanjena društva naj spadajo v resor ministristva trgovine in industrije, toda ministristvo za telesno vzgojo naroda predvidi v svojem budžetu potrebna sredstva za podporo planinskih društev pri zgradbi planinskih koč in objektov, ker ti služijo tudi interesom sporta, zlasti smučarskega sporta. Predstavniki sportskih organizacij so pristali na stališče naše Zveze. — Zvezina uprava je bila v stalnem stiku z Asociacijo Slovanskih Planinskih Društev, katere lepi načrti pa, žal, niso dospeli do izvršitve. — Mednarodna Unija Planinskih Zvez v Ženevi je dala Zvezi mnogo pobude, n. pr. za vse naslednje zadeve: za normalizacijo vozniških listkov pri zimskih izletih, za meteorološke napovedi in opozorila proti nevarnostim gora pozimi, za alpski internacionalni letnik, za mednarodno ureditev vzajemnosti v planinskih domovih, za zaščito zavetišč proti vandalizmu, za gostišča mladini, za varstvo pri alpskih žicovodih in železnicah, za študij

plazov, za mednarodno razstavo slik in fotografij. Na vprašanje Unije je podala Zveza svoje mnenje glede smučarskih markacij in mesečnih recipročnih legitimacij za članske ugodnosti. V Uniji nas je pooblaščen zastopal predsednik Poljskega planinskega društva g. dr. Goetel.

Statistični podatki: Število članstva včlanjenih društev v letu 1934: 26.576 (25.248 v letu 1933), prirastek 1328 članov. — Podružnic je bilo 118 (115 v letu 1933). — Število koč 112, (113 v letu 1933). Dejansko se je število uporabnih objektov povečalo. Da ne izkazujemo znatnega poviška, je kriv padeč koč pri Hrvatskem Planinarskem Društvu od 29 na 22, kar gre na račun zavetišč, ki so se v teku prošlega leta opustila. — Posetnikov koč je bilo po došlih poročilih poedinih planinskih društev in vpisnih knjig skupno 106.535. V resnici je število mnogo višje, ker se mnogi posetniki v kočah ne vpišejo in tudi statistični podatki za nekatere kočice še niso bili javljeni Zvezini upravi. Ti statistični podatki za poedina društva so razvidni iz sledečih detajlnih tabel:

Društvo	Članov		Podružnic		Štev. koč		Poset
	1933	1934	1933	1934	1933	1934	
Slovensko Planinsko Društvo	7727	r.8051 ml.1779	29	29	54	55	85199
Hrvatsko Planinsko Društvo	7390	7150	50	51	29	22	10830
Fruška Gora	3358	3635	14	14	4	4	
Runolist	1680	1524	1	1	1	3	
Romanija	1520	1205	2	—	2	2	
Društvo Planin. za Bosno in Hercegovino	953	907	6	7	15	15	9689
Srpsko Planinsko Društvo	495	564	3	3	2	2	817
Jug	497	666	5	8	3	5	
Skala	388	475	2	2	2	2	
Sljeme	336	340	1	1	—	—	
Kosmos	904	280	2	2	1	2	
	25248	26576	115	118	113	112	106535

Dr. Pretnar je nato poročal o delovanju poedinih društev. Ker društva tekom leta itak morajo poročati o svojem delovanju, opuščamo mi referat o tej točki.

Končno je dr. Pretnar podal pregled o desetletni dobi obstoja »Zveze«. — Že v letu 1920 so se pričeli razgovori med predstavniki Slovenskega Planinskega Društva in Hrvatskega Planinarskega Društva radi ustanovitve Zveze — Saveza Jugoslovanskih Planinskih Društev. Istočasno je iz vrste češkoslovaških turistov v Pragi došla iniciativa za zблиžanje slovanskih planinskih organizacij. Prvo konkretno obliko so dobila ta stremljenja na konferenci delegatov 15. maja 1921 v Ljubljani. Na tem sestanku, ki so se ga udeležili Osrednji odbor S. P. D. v Ljubljani, za Čehe dr. Viktor Dvorský, dr. Kerl Pavel, dr. Pavliček in Růžička, za Hrvatsko Planinarsko Društvo Josip Pasarić in dr. Krajač, se je v načelu sklenila zveza i slovanskega in jugoslovanskega planinstva. V jugoslovansko zvezo bi vstopilo S. P. D., H. P. D. in Srbsko Planinsko Društvo.

V tem so se pričela ustanavljati nova planinska društva: v Sarajevu »Romanija« (leta 1919), »Društvo planinara za Bosnu i Hercegovinu (leta 1921) in »Kosmos« (l. 1922), v Ljubljani Turistovski klub »Skala« (l. 1921), v Novem Sadu »Fruška Gora« (l. 1924), v Zagrebu »Runolist« in »Sljeme« (l. 1925). Dne 5. in 6. sept. 1925 se je vršil na Plitvičkih jezerih prvi sestanek za ustanovitev Zveze — Saveza. Zastopniki so bili za H. P. D., S. P. D., Planinarsko Društvo »Fruška Gora« in Društvo planinara za Bosnu i Hercegovinu kot člani ustanovniki. Sprejeta so bila prva pravila, po katerih je sedež Zveze vsako leto menjaje se v Zagrebu, Ljubljani in Beogradu, predsedstvo pripada društvu na vsakokratnem sedežu Zveze. Ko so bila pravila odobrena z odlokom ministrstva notranjih del z dne 27. novembra 1925, je prišlo do prvega kongresa Zveze dne 17. jan. 1926 v Zagrebu. V teku nadaljnjih let so pristopala k Zvezici še obstoječa planinska

društva: Turistovski klub »Skala« v Ljubljani, Hrvatski turistički klub »Sljeme« v Zagrebu, Hrvatsko planinsko društvo »Runolist« v Zagrebu, Društvo planinara »Romanija« v Sarajevu, Turističko društvo »Kosmos« v Sarajevu, a leta 1933 Društvo za unapređenje turisticke »Jug« v Skoplju. — Tako šteje danes Zveza 11 članov.

2. Dr. Arnošt Brilej je podal obširen, v vseh podrobnostih izdelan referat: »Kulturne naloge planinskih društev.« Splošno je označil pomen in namen planinstva tako: »Planinska društva širijo smisel za pohajanje gora, delajo propagando za zdravo in naravno življenje v gorski prirodi, ki krepi, čisti, dviga in preraja človeka telesno, npravstveno in estetično, mu utrjuje voljo, jekleni živce in ga usposablja za življenjske boje, vračajoč mu duševno in telesno svežost in moč, ki mu jih pobira izčrpajoči boj za obstanek. — Planinstvu ni do tekme; ne gre mu za pohvalo, priznanje in odlikovanje, kar tvori bistvo in prvine sportnega prizadevanja. Zato planinstvo ni sport in planinska društva niso sportna društva. — Planinska društva so v svojem bistvu kulturna društva.« — V prilog temu pojmovanju je razčlenil vse smeri, ki morejo priversti do pravega uspeha planinstva. Svoja izvajanja je končno strnil v naslednje predloge:

a) Naša Zveza naj vodi evidenco vseh predavanj in predavateljev posameznih društev ter skrbi za izmenjavo predavateljev in predavanj, da se vsa društva seznanijo z vsemi planinskimi predeli države. Ta predavanja bodo tudi močna propaganda za poset naših planin.

b) Zveza naj razmišlja o izdajanju letopisa, ki bi prinašal večje izčrpane članke, alpinistične ali znanstvene vsebine iz področja predvsem jugoslovanskih, nadalje pa tudi balkanskih gorskih skupin. Radi finansiranja tega podjetja bi se morala posamezna društva obvezati, da 25% njihovega članstva kupi letopis. Ako bi se izkazalo, da še ni mogoče izdajati letopis, naj bi se oživilo vsaj izdajanje letnega koledarja, ki bi poleg običajnih podatkov, organizatornih in drugih informacij prinašal aktualne članke iz področja jug. planin.

c) Zveza naj izda enotne predpise glede organizacije reševalne službe pri vseh jugoslovanskih plan. društvih. Pravila naj bodo sestavljena po zgledu reševalne službe S. P. D., ki ima to organizacijo že izvedeno in praktično preizkušeno.

č) Zveza naj razmišlja o ustanovitvi velikega jugoslovanskega alpinskega muzeja, ki bi nudil pregled naših planin v reliefih, dioramah itd. ter osvetlil delo in snovanje ter zgodovino naših plan. organizacij.

d) Zveza naj pokrene akcijo, da se izvede zaščita prirode v ogroženih predelih Jugoslavije. V zvezi s tem naj sporazumno s strokovnjaki in znanstveniki preštudira, katere pokrajine naše države naj se proglase za zaščitene parke.

e) Zveza naj skuša s finančno pomočjo včlanjenih društev in z izdatno podporo države in banovine organizirati že v enem prihodnjih let alpinistično znanstveno ekspedicijo v eno izmed malo raziskanih ali neraziskanih predelov Balkanskih (ali morda Maloazijskih) gorovij.

Jasno je, da se Zveza ne more lotiti vseh nalog naenkrat, tudi se upirajo izvedbi ovire finančnega značaja. Važno pa je, da Zveza razen organizatornega dela prične dosledno izvrševati tudi svoje splošne kulturne naloge.

3. Gospod Gaja Gračanin je podal globoko in ostro zasnovan referat o turističnem zakonu. Referat je v širokem okviru bistro začrtal vse možnosti in potrebe, ki naj bodo, primerno našim razmeram, uzakonjene. Iz njegovih izvajanj so mu potekla nastopna splošna načela, ki jih objavljamo v izvirni obliki:

a) »Da se staranje o propagandi, razvoju i unapređenju planinarstva i turizma ostavi s isključivoj nadležnosti ministarstva trgovine i industrije, s tim, da se u njegovom okviru obrazuje posebna i što samostalnija Uprava planinarstva i turizma;

b) da su ostali resori dužni, da u svima poslovima i predmetima svoje posebne nadležnosti, kada njihov rad tangira interese planinarstva i turizma, obavezno traže i primaju saradnju Ministarstva trgovine i industrije; drugim rečima: da se ne donosi nijedan zakon, uredba, pravilnik ili ma kakav načelni propis, koji ima ili bi mogao imati uticaja na planinarstvo i turizam, bez prethodnog saslušanja Ministarstva trgovine i industrije;

c) da Ministarstvo trgovine i industrije, odnosno u njegovom sastavu obrazovana vrhovna uprava planinarstva i turizma, osim koordinovanja aktivnosti onih resora čiji rad posredno ili neposredno utiče na razvoj planinarstva i turizma, ima da vodi opštu turističku u politiku, odnosno vrhovno staranje o stvaranju preduslova za razvoj i unapređivanje planinarstva i turizma u celoj zemlji, ali

č) da se celokupna izvršna uprava planinarstva i turizma prenese u nadležnost banovina, odnosno samoupravnih vlasti; dalje,

d) da se zakonom moraju obezbediti minimalna budžetska sredstva za rad zvaničnih i privatnih činilaca na polju razvoja i unapređivanja planinarstva i turizma, i to u visini, koja odgovara našim stvarnim potrebama i koristima, koje cela naša država i narodna zajednica ima od turizma;

e) da se neposredan rad na propagandi, razvoju i unapređivanju planinarstva i turizma ima i dalje ostaviti isključivo privatnoj inicijativi, kojoj se mora osigurati i stvarno pružati svestrana potpora, normalna i materijalna, od države i samouprava.

Zakonom je potrebno naročito obezbediti, da privatna inicijativa u svom radu ne sme biti ograničavana, ni u teritorijalnom pogledu ni u pogledu obima i načina svoga delovanja. Shodnim merama treba samo onemogućiti paralelizam, tamo gde se on sa gledišta opštih interesa bude pokazao kao štetan.

Dalje je potrebno,

f) da se Zakonom o unapređenju obezbedi razvoj planinarstva kao socijalnog i kulturno vaspitanog pokreta; s time u vezi da se dozvoli školskoj omladini upis u planinarska društva, a da se i nastavnicima stavi u dužnost (ili makar samo preporučiti) da saraduju u planinarskim društvima, i to naročito u omladinskim sekcijama planinarskih društava;

g) da se kako pri vrhovnoj upravi turizma u Ministarstvu trgovine i industrije, tako i pri samoupravnim vlastima, a naročito pri zakonskom i uredbovdavnom uređenju planinarstva i turizma, na svaki način obezbedi obavezna saradnja i ustanova privatne inicijative; saradnja koja se neće ograničiti samo na paradno »savetovanje«, nego koja će se i u normiranju turizma, kao i u primeni tih normi, stvarno osećati.

Kongres je saglasno odobril vsa poročila in vse referate. V njih smislu so se sestavile resolucije; nameravamo o priliki naknadno objaviti tudi te.

Kongres so počastili s svojo prisotnostjo gg.: odposlanec ministrstva za trgovino in industrijo referent ministrstva Jaka Smoklina, komandant mesta Dubrovnika general Vuković Milan; zastopnik sreskega načelstva Maršič; komandant pomorske vojne akademije dr. Vili Bačić; domačin predsednik HPD »Orijen« dr. Orlič in zastopniki tiska.

Pred začetkom dnevnega reda se je kongres poklonil spominu blagopok. kralja Aleksandra in se je poslala vdanostna brzojavka Nj. Vel. kralju Petru II. ter Nj. Vis. knezu-namestniku princu Pavlu, in brzojavni pozdrav gg. min. za telesno vzgojo naroda, min. za trgovino in industrijo in min. notranjih del dr. Korošcu. Nadalje se je predsednik dr. Tomišek spomnil pok. dr. H. Tume kot prvega organizatorja jugoslovanskega planinstva. Kongres je pismeno pozdravil predsednik Asocijacije Slovanskih Turističkih Društava g. dr. Valery Goetel, za Bolgarski Turistički Sjud g. Ilija Antonov, brzojavne pozdrave je poslal urednik »Planinske Vestnika« dr. Tomišek Josip iz Maribora. — G. dr. Đuro Orlič je pozdravil kongres v imenu domačina in celega mesta Dubrovnika.

III. Končno se je izvolila nova uprava Zveze, in sicer: predsednik: dr. Fran Tomišek, Ljubljana; I. podpredsednik: dr. Zlatko Prebeg, Zagreb; II. podpredsednik: dr. Mahmut Behmen, Sarajevo; člani uprave: Gaja Gračanin, Novi Sad, Dušan Jakšić, Zagreb, Adalbert Pučnik, Ljubljana; Jože Cesar, Ljubljana; tajnik: dr. Josip Pretnar, Ljubljana; namestnik tajnika: dr. Arnošt Brilej, Ljubljana; blagajnik: Franjo Vilhar, Ljubljana; namestni člani uprave: Jure Filipović, Sarajevo, Ratimir Stefanović, Beograd; nadzorni odbor: dr. Milko Hrašovec, Celje, Petar Došek, Zagreb, Vlada Bogdanović, Skoplje.

Prihodnji kongres bo v Sarajevu.

Kamniške planine izpod Grmade

Foto dr. A. Brilej